

แนะนำบทที่ 3

วิวัฒนาการและรูปแบบแห่งการจตุองค้การทางการเมือง

1. แนวคิด

- 1.1 รูปแบบการจตุองค้การทางการเมืองร่วมสมัยผ่านการเปลี่ยนแปลงมาเป็นเวลาช้านานแล้ว
- 1.2 การจตุองค้การทางการเมืองมีองค้ประกอบ ซึ่งอาจเหมือนของเดิมอยู่บ้างแต่มีการเปลี่ยนแปลงในบางเรื่อง เช่น เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย

2. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่ออ่านบทนี้จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

- 2.1 บอกการวิวัฒนาการรูปแบบการจตุองค้การทางการเมือง ซึ่งเริ่มจากการจัดระเบียบทางสังคมก่อน และมีรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น เผ่าชน นครรัฐ และจักรวรรดิได้
- 2.2 ระบุลักษณะของการจตุองค้การทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ กันได้
- 2.3 อธิบายองค้ประกอบของรัฐและความเป็นรัฐประชาชาติได้
- 2.4 วิเคราะห์มโนทัศน์สำคัญเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยได้

บทที่ 3

วิวัฒนาการและรูปแบบแห่งการจตุตงค์การทางการเมือง

1. ความนำ

หากเปรียบเทียบกั้กับกำเนิดดาวเคราะห์โลก และกำเนิดสิ่งมีชีวิตระดับต้นๆ แล้ว มนุษย์มีชีวิตอยู่ในโลกเป็นเวลาน้อยมาก คือ ประมาณ 1 ล้านปีเศษเท่านั้น ส่วนโลกตามหลักฐานค้นพบใหม่กล่าวว่ามีอายุประมาณ 4,900 ล้านปี มนุษย์ในสมัยเริ่มแรกย่อมมีหน้าตา ท่าทางและวิถีชีวิตย่อมผิดแปลกจากบรรดาพวกเรากั้หลายสำหรับการรวมตัวกันขึ้นในระยะแรก น่าจะเป็นในรูปมรดกหลายแสนปีมาแล้วแต่การรวมตัวเป็นเผ่าชนหรือชนเผ่า (tribe) คือมีการ ผนวกหลายครอบครัวที่มีสายเลือดเข้าด้วยกันยอมเกิดขึ้นภายหลังการมีสถาบันครอบครัวแล้ว

2. การจตุตงค์การทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ กั้ตามกาลสมัย

การที่มนุษย์รวมตัวกันขึ้นเป็นสังคม คือ เมื่อมีคนจำนวนมากยอมผลัดกันให้มีการจตุตงค์การทางการเมืองขึ้น

(ดูเพิ่มเติมได้ใน Lawrence Krader. **Formation of the State**. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1968.)

การจตุตงค์การเช่นนั้นได้เกิดมีมาก่อนสมัยที่มีการบันทึกทางประวัติศาสตร์ หรือ เรียกว่า “ยุคก่อนประวัติศาสตร์” (pre-historic) ซึ่งแม้แต่การประดิษฐ์ตัวอักษรก็ยังไม่

แม้ไม่มีการบันทึกเป็นหลักฐานข้อเขียน แต่นักมานุษยวิทยาโดยเฉพาะ “นักมานุษยวิทยาทางการเมือง” (political anthropologist) ได้พยายามหาคำตอบว่าการรวมตัวในช่วงเวลาหลายหมื่นหลายแสนปีนั้นกระทำในรูปใดโดยพิจารณาจากหลักฐานอื่น เช่น 1) การตั้งถิ่นฐาน 2) การมีเครื่องมือ เครื่องใช้ของมนุษย์โบราณ 3) มีการศึกษาเปรียบเทียบกั้กับชนเผ่าต่าง ๆ ที่ยังไม่พ้นจากสภาพที่ (เข้าใจกันว่า) คล้ายยุคดั้งเดิมนั้น ได้แก่ ชาวพื้นเมือง (aborigine) ตามถิ่นทุรกันดารในทวีปออสเตรเลีย หรือการดำรงชีวิตของคนในสถานที่อันยากแก่การเข้าไปถึงอารยธรรม เช่น ในทวีปอเมริกาใต้และทวีป แอฟริกา

(Anne Millard. **Early Man**. London: Pan Books, 1981.)

2.1 การรวมตัวเป็นเผ่าชน

มนุษย์ในช่วงต้นที่มีกำเนิดในโลกนี้นั้นได้จัดระเบียบทางสังคมขึ้นก่อน โดยมี “ครอบครัว” เกิดขึ้น และครอบครัวขยายใหญ่ขึ้นเป็นกลุ่มก้อนในเชิงเชื้อสาย หรือวงศ์วาน (kinds) ต่อมาวงศ์วานได้มีความเกี่ยวข้องกับวงศ์วานอื่น ๆ จนรวมตัวกันขึ้นเป็นเผ่าชน

ความสัมพันธ์ภายในเผ่าชนนั้นมักเป็นความสัมพันธ์ของหลายตระกูล แต่มีความเกี่ยวข้องกันอยู่บ้างทางสายโลหิตหรือโดยการสมรส (เกี่ยวดอง) ลักษณะที่สำคัญของเผ่าชนคือ 1) อยู่ในพื้นที่อันแน่นอน 2) มีภาษาและวัฒนธรรมและระบบสังคมที่ยึดอยู่ต่อกัน 3) อาจมีการเคารพบูชาบรรพบุรุษคนใดคนหนึ่งหรือมีการบูชาเทพยดาประจำเผ่าชน

(Charles Winick. **Dictionary of Anthropology**. New York: Philosophical Library, 1956,p.546.)

2.2 การแปรสภาพเป็นนครรัฐและจักรวรรดิ

เมื่อประชากรเพิ่มขยายมากยิ่งขึ้น การรวมตัวแบบเผ่าชนโดยอาศัยสายโลหิตย่อมกระทำไม่ได้ ความสัมพันธ์แบบเครือญาติห่างเหินกันมากยิ่งขึ้น เมื่อสังคมขยายตัวออกไปทั้งในแง่จำนวนคนและดินแดน การขยายตัวใน 1) ด้านจำนวนประชากร และ 2) ด้านอาณาเขตก่อให้เกิดการแปลงรูปในการจัดองค์การทางการเมือง คือ ทำให้เผ่าหลายเผ่ารวมกันขึ้นเป็นนครรัฐ

3. วิวัฒนาการของหัวหน้าหรือการมีผู้นำ

รูปแบบเผ่าชนในกรีกคงมีมานานมากแล้วคือ ก่อนช่วงประมาณ 2800-3200 ปีมาแล้ว แต่เท่าที่พอสันนิษฐานจากประวัติศาสตร์ และวรรณคดีในยุคโฮเมอร์ (Homeric Age) การจัดองค์การทางการเมืองเป็นในรูปของการผูกพันโดยสายเลือด มีหัวหน้าเผ่า แต่เรียกชื่อว่าเป็นเสมือนกษัตริย์ คือเป็น “เจ้า” (tribal king)

(**International Encyclopedia of the Social Sciences**, Vols.7-8, New York: Macmillan,1968, pp.386-89.)

คำว่ากษัตริย์ ในภาษาอังกฤษ (king) มีรากศัพท์ในภาษาอังกฤษดั้งเดิม (old English) ว่าคินน์ (“Cynn”) ในระยะแรก ๆ ศัพท์นี้มีความหมายว่าเป็นหัวหน้า หรือตัวแทนของกลุ่มญาติ (kinds) ซึ่งออกเสียงคล้ายกัน คือ คินส์ ศัพท์ดั้งเดิมในความเป็นหัวหน้าแห่งญาตินี้ไม่มีความหมายไปในทางที่เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์หรือเกี่ยวกับศาสนา เพราะเน้นหนักบทบาทในทาง 1) การเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือตุลาการ (arbitrators) 2) การเป็นผู้นำ และ 3) การเป็นนักรบเพื่อปกป้องผู้อยู่ในวงเชื้อสายของตน

ในสมัยต่อ ๆ มาศัพท์ “king” ได้ใช้แปลศัพท์ในภาษาอื่น เช่น เรกซ์ (rex) ในภาษาละติน (หรือ แล็ต-ติน-Latin) คำว่า rex มีนัยแห่งการเป็นผู้นำซึ่งมีบทบาททางด้านศาสนาและพิธีกรรมด้วย ศัพท์ rex นี้ เกี่ยวพันกับภาษาอินโดยูโรเปียน คือ คำว่า “เลขา” หรือ “เราชา” เช่นในคำว่า regulation ซึ่งแปลว่าข้อกำหนด

ในอารยธรรมอื่น ๆ เช่นตะวันออก คือ จีน อินเดีย ความเป็นกษัตริย์มักเกี่ยวข้องกับเรื่องทางศาสนาและบุญญาธิการ ผู้ให้ความสนใจศึกษาพิธีกรรม และการมีลักษณะพิเศษของความเป็นกษัตริย์ คือ เซอร์ เจมส์ เฟรเซอร์ (Sir James Frazer) ในหนังสือชื่อ The Golden Bough (1890) เฟรเซอร์ได้กล่าวว่าในบ้านเมืองสมัยโบราณ รวมทั้งหลายประเทศที่ยังมีสภาพไม่เข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมมักยกย่องกษัตริย์ว่าเป็น 1) เสมือนผู้ทรงศีล 2) ผู้ทำหน้าที่เชื่อมติดต่อระหว่างเทพยดาฟ้าดินกับมนุษย์ และ 3) มีฐานะเป็นสมมติเทพ

ในสมัยโบราณถือว่ากษัตริย์เป็นเสมือนเทพเจ้า โดยเฉพาะเป็นอาทิตยเทพ ตัวอย่างมีปรากฏอยู่ใน 1) อียิปต์โบราณ 2) เปอร์เซียอาณาจักรอินคา (Inca) และ 3) ญี่ปุ่น

กิจการอุตสาหกรรมก็มีมากโดยเฉพาะที่ทำเรือไพเรส (Piraeus) มีการผลิตโลหะ การทำอาวุธ การต่อเรือและการทำหม้อไหต่าง ๆ

ในกรีกยุครุ่งเรืองมีการแบ่งงานเฉพาะทางตามความถนัด เช่น ช่างรองเท้าผู้หนึ่งทำเฉพาะรองเท้าบุรุษ อีกผู้หนึ่งทำเฉพาะรองเท้าสตรี ค่าจ้างแรงงานในยุคนั้นก็ค่อนข้างดี คือ ประมาณ 24 เซ็นต์อเมริกัน (ประมาณ ¼ ของ 1 เหรียญอเมริกัน)

4. องค์ประกอบสองส่วนของนครรัฐกรีกโบราณ : อัครปุระกับแอสตี

นครรัฐเอเธนส์รุ่งเรืองที่สุดในทางการเมืองและอารยธรรมประมาณ 2400 ปีมาแล้ว ในช่วงที่เอเธนส์มีประมุขชื่อ เปอริคลีส (460-429B.C.) เป็นเวลาประมาณ 30 ปี เอเธนส์เป็นเสมือนดวงประทีปแห่งกรีกทั้งหมดเรียกกันว่าเป็น “ยุคทองของกรีก” (Golden Age of Greece)

นครรัฐเอเธนส์เดิมที่เตี้ยจ่ำกักตอยู่เฉพาะในบริเวณที่เรียกว่าป้อมปราการ หรือ แอโครโพลีส (acropolis) ศัพท์นี้เทียบภาษาอินโดยูโรเปียนน่าจะเป็น อัครปุระ คือเมืองสำคัญหรือชุมชนสำคัญ ป้อมปราการหรืออัครปุระนี้อยู่บนที่สูงอันเป็นที่หลบภัยของประชากรเมื่อถูกรุกราน

ต่อมาเมื่อมีการค้าขายเจริญมากขึ้น ได้มีการพัฒนาบริเวณเบื้องล่าง เรียกว่า แอสตี (asty) ซึ่งเป็นที่พำนักอาศัยและค้าขายประกอบกันได้มีการนำเอาบริเวณใกล้เคียง

มาอยู่ที่อาณาจักรของนครรัฐที่มีศูนย์กลางอยู่ที่อัครปุระ ความเป็นนครรัฐจึงได้มีอาณาเขตทั้งในเชิงภูมิศาสตร์และเชิงการเมืองกว้างกว่าเดิม และได้ถือกันว่าสภาพเช่นนั้น เป็นรูปแบบที่ต่อมาเรียกกันว่านครรัฐ หรือ โปลิส polis (city-state)

ศัพท์ ปุระ ในภาษาไทยมักใช้ว่าบุรี ซึ่งมีศัพท์คล้ายกันหลายแห่ง เช่น อินเดียใช้ปุระ ในภาคปุระ (Nagpur) อันเป็นชื่อเมืองหนึ่ง ประเทศสิงคโปร์ คือ สิงห์+ปุระ หรือสิงห์บุรี

ในเยอรมนีศัพท์นี้แผลงเป็น “เบอร์ก” แต่ออกเสียงเป็น บวร์ก ซึ่งแปลว่าเมืองเหมือนกัน เช่น นูเรมเบอร์ก (Nuremburg) ในสหรัฐอเมริกาก็มีคล้าย ๆ กัน เช่น เมือง Pittsburgh ซึ่งหมายถึง เมืองที่มีการทำเหมืองมาก คำว่า “burg” นั้นหากเปิดในพจนานุกรมมักจะให้คำแปลว่า “เมืองที่มีป้อมปราการ” (fortified city) ในภาษาเยอรมันปัจจุบัน หมายถึง ปราสาท ตัวอย่างของโปลิส หรือนครรัฐของกรีกในยุคนั้น มีเช่น 1) เอเธนส์ 2) สปาร์ตา 3) คอริินท์ 4) โอลิมเปีย 5) ทีบีส (Thebes) นครรัฐเป็นศูนย์กลางทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศาสนา

ประชากรของนครรัฐกรีกแบ่งออกเป็น 1) พลเมือง (citizen) และ 2) ผู้ที่ไม่ใช่พลเมือง ซึ่งได้แก่

ก. คนต่างชาติ (คนต่างชาติที่มาอยู่ในนครรัฐนานแล้ว เรียกว่า metic ไม่มีสิทธิในการเมือง)

ข. ไพร่ (serf)

ค. ทาส

พลเมืองในนครรัฐมีความผูกพันต่อกันคือสนใจและเข้าร่วมในกิจการของชุมชนอย่างมาก

5. เปรียบเทียบ : นครรัฐกรีกกับอิตาลี

1) นครรัฐของกรีกเน้นในเรื่องการค้าขายทางทะเล สำหรับของอิตาลีนั้นให้ความสำคัญกับการเกษตรการผลิตทางการเกษตร บริเวณพื้นที่ของอิตาลีนั้นสามารถติดต่อกันได้สะดวกซึ่งแตกต่างกับกรณีของกรีก ดังนั้น การรวมตัวกันของนครรัฐต่าง ๆ ในอิตาลีจึงทำได้ค่อนข้างง่ายโดยนครรัฐโรม (Rome City State) เป็นศูนย์กลาง ซึ่งต่อมาแปลงสภาพคือเจริญเติบโตใหญ่ยิ่งขยายเขต

แดนและอำนาจเป็น

2) กรีกนั้นภายหลังยุคประชาธิปไตยโดยตรงแล้วได้ถูกควบคุมโดย จักรวรรดิ

3) จักรวรรดิโรมัน (Roman Empire) เริ่มเป็นรูปร่างประมาณ 27 ปีก่อนคริสตกาล

(27 B.C.) และมีอิทธิพลอยู่นานประมาณ 500 ปี คือ จนถึงปี ค.ศ.476 นานพอสมควร

4) ความไพศาลของอาณาบริเวณจักรวรรดิโรมันทำให้นักประวัติศาสตร์นามอุโฆษชาวอังกฤษ ชื่อ อาร์โนลด์ ทอยน์บี (Arnold Toynbee) ให้นิยามจักรวรรดิว่าเป็น “รัฐสากล” (universal state)

6. นครรัฐในไทย

1) ทางภาคเหนือ นครรัฐในอดีต ได้แก่ 1) เวียงฟิงค์ (เชียงใหม่) 2) เขตลางนคร (ลำปาง) 3) หริภุญไชย (ลำพูน) 4) เวียงโกสย (แพร่) และ 5) ชากังราว (กำแพงเพชร) ฯลฯ

2) ทางภาคอีสาน มีตัวอย่างคือ ศรีนครลำดวนคือ (ศรีสะเกษ)

3) ทางภาคกลางนั้น มีตัวอย่าง ได้แก่ 1) พระบาง (นครสวรรค์) 2) สุพรรณภูมิ (สุพรรณบุรี) 3) ละโว้-อยุธยา (ซึ่งต่อมากลายเป็นกรุงศรีอยุธยา)

4) ทางภาคใต้ตัวอย่างคือชื่อเก่าของ นครศรีธรรมราช ได้แก่ “ตามพรลิงค์”

7. การจัดองค์การทางการเมืองใหญ่ของจักรวรรดิ

ก. สภาพที่เหมาะสมของการจัดองค์การทางการเมืองระดับใหญ่มีหลายข้อขึ้นอยู่กับ 1) สภาพอากาศที่ไม่ร้อนไม่หนาวจนเกินไปนัก 2) มีดินที่อุดมสมบูรณ์ 3) มีน้ำที่พอเพียง และ 4) เป็นที่ราบที่ไม่มีภูเขาอันมากอันเป็นอุปสรรคต่อการคมนาคม ซึ่งสภาพที่ว่ามีตัวอย่างคือ 1) ลุ่มแม่น้ำไนล์ 2) ลุ่มแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส 3) ลุ่มแม่น้ำคงคา 4) ลุ่มแม่น้ำแยงซี และ 5) ลุ่มแม่น้ำเหลือง (หวงเหอ) ในลุ่มแม่น้ำดังกล่าวได้มีมหาอาณาจักรหรือจักรวรรดิเกิดขึ้นเรียกกันว่าเป็น “จักรวรรดิบุรพาทิศ” (Oriental Empire) หรือจักรวรรดิตะวันออก

7.1 ลักษณะของจักรวรรดิในโลกตะวันออก

ก. ลักษณะสำคัญ คือ 1) การยกย่องเทอดทูนผู้นำ โดยให้ความเคารพยำเกรงอย่างสูง 2) มีการเก็บภาษีอย่างเข้มงวด ดังนั้นยอมทำให้ขาดจากความรู้สึกผูกพันต่อกันเพราะใช้วิธีการข่มขู่ให้เกิดความหวาดกลัว

ข. ความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของจักรวรรดิ ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของผู้นำ หากอ่อนแอจักรวรรดิก็มีทางล่มสลายได้ไม่ยากนัก

ค. ในโลกตะวันออกยุคโบราณถือว่า มหาสมุทรเป็นอุปสรรคต่อการขยายอิทธิพล ดังนั้นศูนย์กลางของจักรวรรดิตะวันออกมักเป็นตามลุ่มแม่น้ำเพื่อผลประโยชน์ในการเพาะปลูก

7.2 จักรวรรดิในโลกตะวันตก

จักรวรรดิที่โด่งดังในโลกตะวันตก คือ จักรวรรดิโรมัน ซึ่งก่อนที่จะเป็นศูนย์กลางของจักรวรรดินั้น บริเวณอิตาลีเคยเป็นนครรัฐซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กับกรีกโบราณ

ก. จักรวรรดิโรมันเริ่มจากการที่นครรัฐโรมพยายามขยายขอบเขตซึ่งต้องยกเลิกระบบการปกครองแบบนครรัฐไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะ 1) พื้นที่ และ 2) ประชากร ดังนั้น จึงพัฒนารูปแบบให้เป็นระบบจักรวรรดิ (**imperial system**)

1) อำนาจมีศูนย์กลางในมือของอภิชนโรมัน และ 2) เป็นเอกภาพแห่งกฎหมายคือใช้กฎหมายเดียวกันหมด แม้จะอยู่ห่างไกลกัน

ข. มรดกของจักรวรรดิโรมัน ได้แก่ 1) ระบบกฎหมายที่จัดทำเป็นประมวล 2) การบริหารงานอาณานิคม และ 3) ความคิดเกี่ยวกับเอกภาพของโลก ซึ่งทั้งหมดนี้ได้มีอิทธิพลต่อความคิดว่าสามารถมี “กฎหมายระหว่างประเทศ” (**International Law**) และ “การจัดองค์การระดับโลก” ได้ ซึ่งเห็นได้ภายหลังมหาสงครามโลกครั้งที่ 1 มีการจัดตั้งสันนิบาตชาติขึ้น และภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ

7.3 แนวคิดสืบต่อจากระบบจักรวรรดิ

ความคิดว่าสามารถสถาปนาองค์การทางการเมืองหรือองค์การที่ใหญ่กว่ารัฐ ได้มีอิทธิพลมาถึงทุกวันนี้ เช่น 1) การจัดตั้งสมาคมประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) และ 2) การจัดตั้งประชาคมยุโรป (European Community) หรือ EC ซึ่งเดิมใช้ชื่อว่า EEC (European Economic Community) สำนักงานใหญ่ประชาคมยุโรปอยู่ที่กรุงบรัสเซลส์ (Brussels) ประเทศเบลเยียม ส่วนสำนักงานเลขาธิการสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN Secretariat) ตั้งอยู่ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย

(Gabriel A.Almond and G.Bingham Powell, Jr.(eds.) **Comparative Politics Today: A World View**, 2nd ed., Boston: Little, Brown, 1980, p.16.)

7.4 การเสื่อมลงของระบบจักรวรรดิ

การจัดองค์การทางการเมืองในรูปของระบบจักรวรรดิได้เสื่อมลงเนื่องจากการแผ่ขยายอำนาจมากเกินไปจนเกินขอบเขตโดยไม่ได้ดำเนินการจัดทำโครงสร้างและระบบงานที่เหมาะสมรองรับ สำหรับสาเหตุของการล่มสลายแห่งมหาอาณาจักรโรมัน มี 4 สาเหตุ ได้แก่ 1) การขยายตัวเกินขอบเขต 2) การเก็บภาษีอย่างรุนแรง 3) การทำสงครามพัวพัน และ 4) การเสื่อมของศีลธรรม ถึงขั้นที่มีกีฬาที่ให้นักโทษสู้กับสัตว์อันดุร้าย

วาระสุดท้ายของจักรวรรดิโรมันเกี่ยวกับบทบาทของทิวทอนิก

ในช่วงประมาณ ค.ศ.476 เผ่าชนทิวทอนิก (Teutonic) คือ เชื้อสายเยอรมันบุกโจมตีจักรวรรดิโรมัน พวกทิวทอนิกได้แบ่งแยกดินแดนเป็นส่วน ๆ ให้พวกตนปกครอง และเป็นสาเหตุให้มีระบบศักดินา (**feudal system**) และเป็นการเข้าสู่สภาพ “มัธยมสมัย” หรือยุคกลางของยุโรป

นอกเหนือจากจักรวรรดิโรมันแล้วมีตัวอย่างจักรวรรดิยุคโบราณ อื่นๆ

(Julius Gould and William L.Kolb (eds.) **A Dictionary of the Social Sciences.** New York: Free Press, 1964, pp.236-237.)

7.5 จักรวรรดิในทวีปอเมริกา

ก. จักรวรรดิอินคาสในเม็กซิโกและเปรูมีการรวมตัวกันได้ภายใต้การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพการบริหารเป็น “สังคมนิยมแบบเทวธิปไตย” (**theocratic socialism**) ซึ่งถือว่าผู้เป็นจักรพรรดิสืบเชื้อสายมาจากอาทิตย์เทพ เป็นจักรวรรดิยุคโบราณเพียงแห่งเดียวที่มีขึ้นในทวีปอเมริกาไม่ว่าจะเป็นทวีปอเมริกาเหนือหรืออเมริกาใต้ มีขึ้นประมาณ ค.ศ.1200 หรือประมาณ 800 ปีมาแล้วจักรวรรดินี้มีการเกษตรกรรม การหัตถกรรม และการทหารที่เยี่ยมยอด

(Hutchinson 20th Century Encyclopedia. London: Hutchinson,1982,p.647.)

ข. จักรวรรดิอินคาสขาดลักษณะ 2 ประการของอารยธรรม ได้แก่ 1) ขาดการประดิษฐ์ตัวอักษร แต่มีวิธีนับตัวเลขด้วยการขมวดเชือก และ 2) ไม่รู้จักใช้ม้าและไม่มีการใช้ประโยชน์จากวงล้อ(wheel)

ค. จักรวรรดิอินคาสมีระบบถนนที่ดี อีกทั้งมีการสร้างวิหารและปราสาทโดยหินก้อนโต ๆ

ง. ในทางการแพทย์ก็เจริญก้าวหน้าถึงขั้นรู้วิธีการผ่าตัด และมีการเก็บศพ แบบมัมมี่ (mummy) คือ ให้คงสภาพไว้ได้หลายร้อย หรือเป็นพันปี

7.6 จักรวรรดิในเอเชีย

จักรวรรดิยุคโบราณมี เช่น 1) อียิปต์ 2) บาบิโลเนีย 3) อัสซีเรีย 4) เปอร์เซีย 5) อินเดีย และ 6) จีน

7.7 จักรวรรดิยุคใหม่

ก. หมายถึง ในยุคแสวงหาเมืองขึ้นของปอร์ตุเกส สเปน เนเธอร์แลนด์ (ฮอลแลนด์) ฝรั่งเศส และอังกฤษ ยุคนี้บางครั้งเรียกว่าสมัยล่าอาณานิคม (**colonialism**) ประเทศเพื่อนบ้านของไทยทุกประเทศไม่ว่าจะเป็นพม่า กลุ่มประเทศอินโดจีน มาเลเซีย

อินโดนีเซีย ล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศอาณานิคม

ข. **ควินซี ไรท์ (Wright)** ได้แบ่งจักรวรรดิยุคใหม่ออกเป็นสองประเภทคือ

1) จักรวรรดิทางทะเล และ 2) จักรวรรดิทางบก

ค. **จักรวรรดิทางทะเล (maritime empire)** คือ มีขอบเขตข้ามทะเลและมหาสมุทร เช่น จักรวรรดิอังกฤษ และจักรวรรดิโปรตุเกส สมัยที่จักรวรรดิอังกฤษขยายเต็มทีนั้นใหญ่โตมโหฬารมากจนมีคำกล่าวที่ว่า **“ไม่มีพระอาทิตย์อสดงในจักรวรรดิอังกฤษ”** (เพราะมีพื้นที่ครอบคลุมหลายใหญ่มหาศาลทวีป The sun never sets in the British Empire) ทั้งในเอเชีย แอฟริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ รวมทั้งในทวีปอเมริกา โดยเฉพาะแคนาดา และสหรัฐอเมริกาด้วย

ง. **จักรวรรดิทางบก (land empire)** ครอบคลุมอาณาบริเวณทางพื้นดินที่ใกล้เคียงกัน เช่น

1) จักรวรรดิฝรั่งเศสภายใต้จักรพรรดินโปเลียน

2) **จักรวรรดิไรช์ (Reich)** ของชาวเยอรมันซึ่งถือว่ามี 3 ช่วง คือ ช่วง **“จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์”** ช่วงที่บิสมาร์คสามารถรวมเยอรมนีได้ (1871-1919) และภายใต้ระบบนาซีของฮิตเลอร์ (1933-1945)

3) จักรวรรดิออสเตรียสมัยราชวงศ์แฮปส์เบิร์ก

4) จักรวรรดิจีนยุคต่าง ๆ รวมทั้งจักรวรรดิจีนยุคสุดท้ายสมัยราชวงศ์แมนจู

8. การจัดองค์การทางการเมืองในมัธยมสมัยของยุโรป

เผ่าชนต่าง ๆ ของกลุ่มทิวทอนิคสามารถเอาชนะจักรวรรดิโรมันด้านตะวันตก แต่จักรวรรดิโรมันด้านตะวันออกซึ่งมีนครหลวงอยู่ที่คอนสแตนติโนเปิล (Constantinople) ยังคงอยู่ แต่เนื่องจากในช่วงนั้นอิทธิพลของศาสนาอิสลามได้แผ่ขยายอย่างมากในหลายบริเวณ จึงทำให้จักรวรรดิโรมันในทางเอเชียมีอำนาจ

8.1 ระบบศักดินาในยุโรป

ก. มีในมัธยมสมัยในยุโรป (ช่วงเวลา ค.ศ.476-ประมาณ 1450) การจัดองค์การทางการเมืองกลายเป็นระบบศักดินา (วิถีชีวิตของยุคนั้นมีเขียนไว้โดยม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ชื่อฝรั่ง ศักดินา)

ข. ในยุคกลางของยุโรป ราชอาณาจักรยุโรปต่าง ๆ ถูกควบคุมโดยบรรดาขุนนางศักดินา (feudal lords) แม้จะอ้างว่าจงรักภักดีต่อกษัตริย์แต่ก็ประพฤติปฏิบัติโดยเอกเทศ

หากจะเปรียบเทียบก็คงจะคล้ายกับประเทศญี่ปุ่นในสมัยก่อน ซึ่งบรรดาขุนพลหรือเจ้าเมือง เรียกว่า **โชกุน (Shogun)** มีอำนาจควบคุมพื้นที่มาก และจักรพรรดิญี่ปุ่นมีอำนาจแต่ในนาม

ผู้ที่เคยชมภาพยนตร์ญี่ปุ่นเกี่ยวกับยุคเก่า ๆ ของญี่ปุ่น รวมทั้งประเภทการ์ตูน “**เนรน้อยเจ้าปัญญา**” (“อิคิวซัง”) หรือ “**ศรีธนญชัยญี่ปุ่น**” ก็พอจะทราบดีถึงบทบาทสำคัญของโชกุนที่ช่วยปกป้องอิคิวซัง

8.2 คุณค่าที่ได้รับการส่งเสริม : ปัจเจกชนนิยม

ชนเผ่าทิวทอนิคให้ความสำคัญกับคุณค่าหรือค่านิยมที่แตกต่างจากคนโรมัน กล่าวคือ **เห็น 1) ลักษณะปัจเจกชนนิยม 2) ชอบเสรีภาพไม่ชอบการควบคุม 3) ให้อำนาจปกครองส่วนท้องถิ่น**

8.3 ความสำคัญของศาสนจักร

ในยุคกลาง บุคคลถูกควบคุมโดยศาสนจักร คือ ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก

ก) องค์การของคริสตจักรมีอำนาจกว้างขวาง จวบจนช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 14-16 มี “**การฟื้นฟูวิทยาการ (Renaissance)**

ยุคฟื้นฟูวิทยาการตั้งคำถามหรือมีข้อกังขาซึ่งคัดค้านความเชื่อตามคัมภีร์ศาสนา

ข) ต่อจากนั้นได้มี “**การปฏิรูปทางศาสนา (Reformation)**” ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 อันเป็นผลให้มีนิกายใหม่เกิดขึ้นที่เรียกว่า “**นิกายประท้วง**” เรียกว่า **โปรเตสแตนต์ (Protestantism)** ภายใต้การนำของนักบวชชื่อ **มาร์ติน ลูเธอร์ (Martin Luther, 1483-1546)**

8.4 ช่วงท้ายของมัธยมสมัย

ช่วงเวลาใกล้หมดยุคกลางของยุโรปมีปรากฏการณ์ 4 อย่าง ได้แก่ 1) การเติบโตของ **ชนชั้นพานิชยกรรม**ซึ่งต่อต้านระบบศักดินา 2) การเจริญเติบโตของ **ชุมชนเมือง** 3) การลดอำนาจของศาสนจักร และ 4) การได้รับอิทธิพลจาก **วัฒนธรรมอื่น ๆ** ซึ่งมีการผสมผสานและทำให้มีลักษณะวัฒนธรรมที่คล้าย ๆ กันเกิดขึ้น ในอาณาบริเวณที่ครอบคลุมเนื้อที่มากขึ้น

ปรากฏการณ์ดังกล่าว **ปูทาง**เพื่อการกำเนิดการจัดองค์กรทางการเมืองแบบใหม่อย่างที่เราเรียกกันว่า **ชาติ-รัฐ หรือรัฐประชาชาติ**

9. การจัดรูปแบบการปกครองเป็นรัฐประชาชาติ (nation-state)

การจัดองค์กรในรูปของ “**รัฐประชาชาติ**” อย่างเป็นทางการก่อนข้างใหม่ คือ เพียงประมาณ 240 ปีที่ผ่านมาเท่านั้นเอง ตัวอย่างที่เด่นชัด ได้แก่ **สหรัฐอเมริกา**เป็นอิสระ

จากอังกฤษ ในปี ค.ศ.1776 (พ.ศ.2319) หรือประมาณ 6 ปีก่อนสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2325) คือตรงกับยุคของกรุงธนบุรี

9.1 การรวมอิตาลีและเยอรมนี

อิตาลีมีฐานะเป็น รัฐ-ประชาชาติหลังจากการรวมนครรัฐต่าง ๆ โดยเค้านท์ คาวัวร์ (Count Cavour, 1810-1861) ก่อนคาวัวร์ถึงแก่อสัญกรรมไม่กี่เดือน ความเป็นห่วงในการรวมดินแดนต่าง ๆ ให้เป็นประเทศอิตาลีขึ้นมาได้นั้นมีปรากฏชัดจากปัจฉิมวาทะของเค้านท์คาวัวร์ ขณะที่ลมหายใจอ่อนระวายได้รำพึงออกมาว่า “Italy is made, all is safe.” (“รวมดินแดนเป็นอิตาลีเป็นผลสำเร็จแล้ว ทุกอย่างก็ปลอดภัย”)

(The New American Desk Encyclopedia. New York: Signet, 1984, 223.)

เยอรมนีสามารถรวมตัวกันได้ในปี ค.ศ.1871 ผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง อาจเรียกว่าเป็นระดับผู้สถาปนาประเทศเยอรมนียุคเริ่มแรกได้แก่ อ็อตโต ฟอน บิสมาร์ค (Otto Von Bismark, 1815-1898)

เยอรมนีมีส่วนเกี่ยวข้องกับมหาสงครามโลกทั้ง 2 ครั้ง และเป็นฝ่ายปราชัยทั้งครั้งแรก (1914-1918) และครั้งที่ 2 (1939-1945) เยอรมนีเป็นฝ่ายอักษะ (Axis) และแพ้แก่ฝ่ายพันธมิตร (Allies) ซึ่งยึดครองส่วนที่เป็นภาคตะวันตกของเยอรมนี เรียกว่าเยอรมนีตะวันตก หรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Federal Republic of Germany) ซึ่งอยู่ในค่ายเสรีประชาธิปไตย และ 2) ส่วนที่ภาคตะวันออกอยู่ภายใต้การบงการของสหภาพโซเวียต เรียกว่าเยอรมนีตะวันออก ซึ่งนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่มีชื่อเป็นทางการว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมัน (German Democratic Republic) ซึ่งเป็นประชาธิปไตยเพียงแต่ในนามเท่านั้น

9.2 ภายหลังมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 (1939-1945)

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2488) มีประเทศเกิดใหม่เป็นจำนวนมากทำให้เพิ่มจำนวนประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกขึ้นอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งปัจจุบันมีรวมทั้งสิ้นเกินกว่า 220 ประเทศ

ก. ตัวอย่างของประเทศที่เกิดใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้แก่ 1) มาเลเซีย 2) อินโดนีเซีย 3) สิงคโปร์ 4) ฟิลิปปินส์ และ 5) บรูไน

ข. ตัวอย่างในส่วนอื่นของเอเชีย คือ 1) อินเดีย 2) ปากีสถาน 3) ศรีลังกา 4) บังกลาเทศ 5) อียิปต์ 6) เตอร์กี และ 7) อิสราเอล 8) มัลดีฟส์ เป็นต้น

ค. ประเทศเกิดใหม่ในแอฟริกาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่น ซูดาน (Sudan) ยูกันดา (Uganda) และเซเนกัล (Senegal)

ง. สำหรับลาตินอเมริกา มีประวัติความเป็นมาเด่นชัดในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อจักรวรรดิสเปน และจักรวรรดิโปรตุเกส (โปรตุเกส) แตกสลาย อันเป็นผลให้มีชาติใหม่ ๆ เกิดขึ้นมา คือ ได้รับอิสรภาพถึง 20 ประเทศ

(Gabriel A.Almond and G.Bingham Powell,Jr. (eds.). **Comparative Politics Today: A World View**, 2nd ed.,Boston: Little, Brown,1980,p.16.)

ในช่วงภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 วลี “ลาตินอเมริกา” (Latin America) นี้หมายถึงอเมริกากลางและอเมริกาใต้ ซึ่งใช้ตระกูลภาษาโรมานซ์ (Romansh) อันนี้มีตัวอย่างคือ ภาษาโปรตุเกส

ส่วนใหญ่ของประเทศในลาตินอเมริกาใช้ภาษาสเปน

ส่วนน้อยคือ บราซิลเพียงประเทศเดียวที่ใช้ภาษาโปรตุเกส ดาราฟุตบอลที่มีชื่อก้องโลกเรียกกันว่า “ราชาลูกหนัง” คือ เปเล่ (Pele) พูดภาษาโปรตุเกสเป็นภาษาแม่

ส่วนภาษาฝรั่งเศสมีใช้ในประเทศลาตินเพียงแห่งเดียว คือ ไฮติ (Haiti)

จ. ประเทศลาตินอเมริกาได้ชื่อว่า “ลาติน” (Latin ซึ่งออกเสียง “แล็ตติน”) เพราะเป็นวัฒนธรรมที่สืบมาจากกลุ่มประเทศที่เคยอยู่ภายใต้มหาอาณาจักรโรมัน เช่น สเปน และโปรตุเกส

10. ศัพท์เกี่ยวกับรูปแบบการรวมตัวเป็นองค์การทางการเมือง

ศัพท์ที่ใช้แทนกันโดยมีความหมายใกล้เคียงกัน คือ รัฐ ประเทศ ชาติ ที่แตกต่างกันก็คือ การเน้นหนักของความหมาย ว่ามีความโน้มเอียงไปทางใด กล่าวคือ 1) รัฐ เป็นศัพท์ที่เน้นสภาวะทางการเมือง คือ ความเป็นอธิปไตย 2) ประเทศ เป็นศัพท์ที่เน้นสภาวะทางภูมิศาสตร์ และ 3) ชาติ เป็นศัพท์ที่เน้นสภาพทางวัฒนธรรมของประชากร ศัพท์ “ชาติ” บ่งให้เห็นถึงเชื้อชาติ คือ รูปร่างหน้าตาของผู้คนในบริเวณนั้น ๆ

10.1 ประเทศ : เน้นสภาพภูมิศาสตร์ ตัวอย่างคือเมื่อกว่าถึงไทยว่าเป็น “ประเทศไทย” เราสื่อความหมายเน้นหนักไปในเรื่องของ 1) สภาพดินฟ้าอากาศ 2) ความอุดมสมบูรณ์ของดิน 3) การมีแม่น้ำ, บึง, ลำคลอง, ภูเขา, ป่าไม้ ฯลฯ ลักษณะที่เน้น คือ สภาพภูมิศาสตร์

10.2 ชาติ : เน้นเชื้อสายและวัฒนธรรม เมื่อกว่าถึงไทยในฐานะ “ชาติ” มักนึกภาพ คือเป็นภาพลักษณ์ ถึงเชื้อสายของคนไทย อุปลิสัยใจคอและขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ลักษณะที่เน้น คือ วัฒนธรรมและเชื้อชาติ

10.3 รัฐประชาชาติ : ความหมายสากล เมื่อกล่าวถึงไทยในฐานะเป็น “รัฐประชาชาติ” (หรือรัฐ) เป็นการเน้นว่าบ้านเมืองของเราเป็นที่ยอมรับของ “นานาชาติ” ว่าเป็นรัฐที่มีอธิปไตยคือ มีอิสรภาพเต็มที่ในฐานะเป็นประเทศเอกราช

11. รัฐ (state) และมลรัฐ (State)

คำว่า “รัฐ” และ “มลรัฐ” มีการใช้สับสนกัน บางครั้งใช้ในความหมายเดียวกัน ทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ง่าย จึงสมควรแยกศัพท์ว่า **state** (ปกติใช้ตัว s เล็ก) แปลว่า รัฐ และ **State** (ตัว S ใหญ่) แปลว่า มลรัฐ

11.1 สำหรับการเป็น “รัฐ” นั้นมีลักษณะดังนี้ คือ

1) **เห็นอำนาจอธิปไตย** นักวิชาการสองท่าน คือ Lasswell and Kaplan ให้คำนิยามไว้ว่า รัฐได้แก่ “กลุ่มคนที่รวมกันเป็นระเบียบและอาศัยอยู่ในอาณาเขตรวมกันและมีอำนาจอธิปไตยสูงสุดในอาณาเขตนั้น”

(Julius Gould and William C.Kolb, eds. **A Dictionary of the Social Sciences**, Free Press Coflenoce, 1964, p.690.)

2) **เห็นการผูกขาดอำนาจ** คำนิยามที่แพร่หลายและยอมรับกันมากที่สุดเป็นของนักสังคมศาสตร์ ชาวเยอรมัน ชื่อ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ซึ่งสรุปว่า รัฐ คือ “องค์การที่มีอำนาจผูกขาดในการใช้กำลังหรือใช้ความรุนแรงทั้งหลาย” และ 3) **เห็นนิติการเมือง** รัฐกับสังคม (**society**) ครอบคลุมเนื้อที่และประชากรอย่างเดียวกัน แต่เมื่อใช้ศัพท์รัฐ (state) หมายถึง การรวมตัวของคนในสังคมโดยเน้นนิติทางการเมือง นิติทางการเมืองพูดถึงเรื่องอำนาจ เรื่องโครงสร้างของรัฐบาล การแบ่งอำนาจหน้าที่ การลดหลั่นในเรื่องอำนาจหน้าที่ ฯลฯ กล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือ รัฐ ได้แก่ สังคมการเมือง

คำว่า “รัฐ” เป็นศัพท์รวม ๆ ซึ่งบางครั้งใช้คำอื่นแทน (แต่ความหมายไม่เหมือนกันเต็มที่นัก) เช่น รัฐประชาชาติ ชาติ และประเทศ

11.2 หน่วยหนึ่งของสหพันธรัฐ : มลรัฐ

มลรัฐหรือรัฐ ซึ่งภาษาอังกฤษเขียนด้วยตัว **S ใหญ่** (คือ **State**) หมายถึง หน่วยหนึ่งของสหพันธรัฐ ตัวอย่าง ได้แก่ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย มลรัฐนิวยอร์ก มลรัฐเพนซิลวาเนีย มลรัฐไวโอมิง (Wyoming) แต่ละมลรัฐของสหรัฐอเมริกามีอำนาจในการออกกฎหมายที่มีผลใช้เฉพาะมลรัฐของตนมากพอควร

ในระบบสหพันธรัฐของสหรัฐอเมริกา มีข้าหลวงหรือผู้ว่าการ (Governor) ของมลรัฐ ซึ่งมีอำนาจมากกว่าผู้ว่าราชการจังหวัดของไทยมาก ทั้งนี้ เพราะระบบของไทยเป็นแบบเอกรัฐหรือรัฐเดี่ยว (unitary state) ในรัฐเดี่ยวอำนาจอยู่ที่ศูนย์กลาง คือ อยู่ที่รัฐบาลกลางมาก

12. องค์ประกอบสี่ประการของรัฐ : ประการแรก : พลเมือง

รัฐมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) พลเมือง 2) อาณาเขต 3) รัฐบาล 4) อธิปไตย องค์ประกอบแรก คือ พลเมือง

12.1 พลเมืองกับคนต่างด้าว

ก. การจะเป็นรัฐได้ย่อมต้องมีพลเมือง แม้เคยเป็นรัฐมาก่อน แต่หากไม่มีพลเมือง เพราะอาจได้ถูกอุบัตินภัยธรรมชาติ เช่น ภูเขาไฟระเบิดกวาดล้างไปจนหมดแล้ว อย่างนี้เรียกว่า เป็นรัฐไม่ได้

ในรัฐหนึ่ง ๆ ย่อมมีประชากร (population) ซึ่งประกอบด้วยพลเมืองเป็นส่วนใหญ่ หมายถึงจำนวนคนทั้งหมด แต่พลเมือง (citizens) ใช้ในความหมายที่แตกต่างจากความเป็น “คนต่างด้าว” (aliens) หรือนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน (visitors)

คือพลเมืองอยู่ถาวรในพื้นที่ซึ่งใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในอาณาบริเวณที่จัดตั้งเป็นรัฐ หากมีการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่กันเป็นประจำก็ไม่สามารถจะก่อตั้งขึ้นเป็นรัฐได้ เช่น คนเร่ร่อน (nomad) และยิปซี (Gypsies) ซึ่งไม่มีรัฐอยู่ทั่วไปในยุโรป เอเชีย และอเมริกาเหนือ

ภาษาที่ยิปซีใช้คือ ภาษาโรมาณี (Romany) ซึ่งใกล้เคียงกับบาลีสันสกฤต สันนิษฐานกันว่าพวกยิปซีอพยพไปจากชมพูทวีป เมื่อประมาณ ค.ศ.1000 ไปทางทิศตะวันตก มีรายได้จากการทำนายโชคชะตาเป็นสำคัญ

ในศตวรรษที่ 15 พวกยิปซีได้อพยพมาถึงบริเวณบอลคาน (Balkans) อียิปต์และแอฟริกาเหนือ ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ยิปซีได้กระจายไปอยู่ทั่วยุโรป สหรัฐอเมริกา หากอาศัยอยู่พื้นที่เดียวกันๆ และได้รับการยอมรับจากรัฐ คือ รัฐประเทศ ก็ย่อมมีสภาพเป็นพลเมือง

(The Concord Desk Encyclopedia, op.cit.,p.552.)

12.2 พลเมืองของรัฐแตกต่างในเชิงจำนวน

สำหรับจำนวนที่จำเป็นการจัดตั้งรัฐนั้นมิได้มาตรฐานกำหนดไว้แน่นอนว่าจำนวนน้อยที่สุดเท่าใด มากที่สุดเท่าใด

ก. **ตัวเลขที่เหมาะสม : เพลโต (5,040 คน)** ประชากรยุคกรีกโบราณถือว่าการเป็นรัฐที่ดี (ซึ่งสมัยนั้นคือ ระดับนครรัฐ) ควรมีพลเมืองน้อย แม้ขณะนั้นนครรัฐเอเธนส์มีประชากรเป็นแสน แต่นักปราชญ์ เช่น เพลโต เห็นว่าจำนวนที่เหมาะสมคือ **5,040 คน** ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้การบริหารงานของ (นคร)รัฐเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดคุณภาพชีวิตเต็มที่

ตัวเลขดังกล่าวเหมาะสมในทฤษฎีของเพลโต เพราะสามารถจัดหมวดหมู่ได้สะดวกเพราะสามารถหารด้วยเลขคู่ คือ 2,4,6,8 ได้ลงตัวเสมอ

ข. **ตัวเลขที่เหมาะสม : ฌ็องฌาคส์ รูสโซ** นักปราชญ์ฝรั่งเศสเชื่อว่า จำนวนคนประมาณแสนคนเท่านั้นเหมาะสมที่สุดจะจัดตั้งเป็นรัฐ

ค. **สภาพที่เป็นจริง** รัฐต่าง ๆ มีจำนวนประชากรที่แตกต่างกันมากในปัจจุบัน เช่น ตัวเลขโดยประมาณ มีดังนี้ คือ 1) สาธารณรัฐประชาชนจีน 1,380 ล้านคน 2) อินเดีย 1050 ล้านคน 3) สหรัฐอเมริกา 335 ล้านคน 4) อินโดนีเซีย 245 ล้านคน 5) ญี่ปุ่น 126 ล้านคน 6) ศรีลังกา 19 ล้าน

ง. คน 7) ลาว 5 ล้านคน 8) สิงคโปร์ 4.4 ล้านคน 9) ภูฏาน (Bhutan) 800,000 คน และ 10) บรูไน 370,000 คน

12.3 โครงสร้างประชากรเชิงสมานรูปหรือพหุลักษณะ

ก. **การเป็นสังคมสมานรูป (homogeneous)** คือ ความเป็นเอกภาพในทางเชื้อชาติและชนบทรรมนิยม

การใช้ศัพท์ว่า “เอกภาพ” หรือ “สมานรูป” ณ ที่นี้ไม่ได้หมายความว่าชนบทรรมนิยมและเชื้อชาติจะต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตลอดโดยบริบูรณ์แบบ 100 % สภาพเช่นว่านั้นเป็นภาพใน “อุดมทัศน์” (ideal type) คือ สมมติหรือเป็น “จินตภาพ” ขึ้นเท่านั้น

ในสภาพความเป็นจริงในทุกรัฐ หรือรัฐประชาชาติย่อมมีความแตกต่างของประชากร แต่ในกรณีที่มีความแตกต่างแต่ไม่มากนักจนกระทั่งเกิดปัญหาทางการเมืองรุนแรงและบ่อยๆ พอจะเรียกได้ว่ามีสังคม “สมานรูป” หรือ “เอนเอียง”ไปในทางสมานรูป ตัวอย่างคือ ประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และเกาหลี

ข. หากพหุสังคม (plural society) หรือสังคมพหุลักษณะ ได้แก่ การมีบุคคลต่างเชื้อชาติ ต่างภาษา ต่างศาสนา รวมอาศัยปะปนกันอยู่ด้วยกัน มีความแตกต่างเชิงอนุวัฒนธรรม (subculture) ค่อนข้างมาก จะมีผลกระทบในเชิงการเมืองอย่างมาก อนุวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมย่อย หมายถึง ส่วนประกอบ บางประการของวัฒนธรรมซึ่งมีลักษณะพิเศษเฉพาะถิ่นเฉพาะกลุ่มเชื้อชาติ หรือเฉพาะกลุ่มอาชีพ

1) ในเอเชียที่เห็นชัด คือ **ในศรีลังกา** ซึ่งมี 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ คนเชื้อชาติสิงห์ ภู่นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ กับ **ทมิฬ** ซึ่งนับถือศาสนาฮินดูเป็นส่วนมาก มีการพิพาทกัน โดยใช้กำลังตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 ผู้มีเชื้อสายทมิฬทางภาคเหนือมีขบวนการที่เรียกว่า "พยัคฆ์ (ชาว) ทมิฬ" ,มุ่งที่จะแยกดินแดนออกไปตั้งเป็นประเทศใหม่โดยจะใช้ชื่อว่า **อีแลม (Elam)**

2) ในแอฟริกา มี สาธารณรัฐยูกันดา (Uganda) ประกอบด้วยเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ กว่า 12 เผ่า แต่เผ่าบันตู หรือ **แบนตู (Bantu)** มีจำนวนคนมากกว่ากลุ่มอื่น มีความยุ่งยากในประเทศบ่อยครั้ง เช่น

นายพลอิดี อามิน (Idi Amin) เป็นประธานาธิบดีในปี ค.ศ.1971 (พ.ศ.2514) ด้วยการรัฐประหารล้มประธานาธิบดีมิลตัน โอโบเต้ ต่อมาในปี 1979 (พ.ศ.2521) อามินหนีออกนอกประเทศ

ก. **สหรัฐอเมริกา** ประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติส่วนใหญ่มีเชื้อสายมาจากยุโรป มีคนผิวสี (นิโกร) จากแอฟริกา และที่กำลังเพิ่มมากขึ้นคือคนเชื้อสายเม็กซิกันและอเมริกาใต้ (เรียกกันว่า **Hispanic American**)

ข. **แคนาดา** มีพลเมือง 2 เชื้อชาติใหญ่ อยู่รวมกันคือ เชื้อสายอังกฤษและฝรั่งเศส ต่างก็ใช้ภาษาและขนบธรรมเนียมเดิมของตน บริเวณ **Quebec** มีผู้พูดภาษาฝรั่งเศสอยู่มาก

ค. **ไซปรัส (Cyprus)** ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน มีชนชาติ 2 เชื้อชาติ คือ เชื้อสายเตอร์กิกและเชื้อสายกรีก

ง. ในประเทศมาเลเซีย มีพลเมือง 3 เชื้อสายใหญ่ ๆ คือ มาเลย์ ทมิฬ และจีน คนเชื้อสายจีนในมาเลเซียมีเกินกว่า 35 ของประชากรทั้งประเทศ หนึ่ง มีคนมาเลย์เชื้อสายไทยอีกเป็นจำนวนมากในบางมลรัฐของมาเลเซีย เช่น ในมลรัฐอลูสตาร์ (**Alor Setar**) หรือ "ไทรบุรี" เก้าของไทย และมลรัฐอื่น ๆ เช่น **ตรังกานู** รวมทั้งในปีนัง

12.4 ภาษาของพลเมือง: ราชการและภาษาประจำชาติ

ภาษาที่ใช้เป็นสื่อในรัฐ ๆ หนึ่งอาจแตกต่างกัน โดยมีหลายภาษาได้ แต่ทั้งนี้ต้องมีการกำหนดว่าอะไรเป็น "ภาษาทางราชการ" (**official language**) คือ ใช้ในการติดต่อกิจการของรัฐอย่างเป็นทางการ (formal) เช่น ในหนังสือราชการ ในรายการวิทยุ และในการสอบข้าราชการเข้าทำงาน

ก. ประเทศสิงคโปร์กำหนด "ภาษาประจำชาติ" (**national language**) ขึ้น โดยสิงคโปร์กำหนดให้ภาษา "ราชการ" เป็นภาษาอังกฤษแต่ภาษา "ประจำชาติ" ได้แก่ 1) ภาษาจีน (ซึ่งเป็นภาษาจีน "กลาง" หรือ **mandarin**) และ 2) ภาษามาเลย์ ข้อแตกต่างอยู่ที่ว่า

ภาษาราชการใช้ในวงราชการหนังสือราชการ ส่วนภาษาประจำชาติมุ่งให้ระลึกถึงความหลากหลายของเชื้อชาติในสิงคโปร์

ข. **สวิตเซอร์แลนด์** ซึ่งมีประชากรเพียง 6 ล้านคนเศษ มีภาษาราชการ **4 ภาษา** คือ ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี และ **โรมานซ์ (Romansch)** ทั้งนี้เพราะเป็น **สมาพันธรัฐ**

ค. **ในประเทศไทย** ๗ หรือมีเนื้อที่ไม่ติดต่อกันมักมีภาษาท้องถิ่นมาก ตัวอย่างคือ ประเทศจีนมี **ภาษาท้องถิ่น (dialects)** มาก เช่น ต่จิว ฮกเกี้ยน กวางตุ้ง และ **แคะ** **ภาษากลาง** ของจีนเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า **แมนดาริน (mandarin)** คำว่า “แมนดาริน” ในภาษาอังกฤษมีความหมายว่าเป็น **ขุนนาง** ซึ่งหมายถึงภาษาที่ใช้ในแวดวงราชสำนักจีน

ง. **ประเทศอินเดีย** มีภาษาท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ประมาณ 400 ภาษา

1) ภาษาราชการ มีระดับชาติ คือ **ภาษาอังกฤษและฮินดี (Hindi)**

2) ภาษาราชการระดับ (มล) รัฐต่าง ๆ มีถึง 16 ภาษา

จ. **ประเทศอินโดนีเซีย** ประกอบด้วยหมู่เกาะต่าง ๆ มากกว่า **12,000** เกาะ ภาษาท้องถิ่นจึงมีมาก **ภาษาทางการ** คือ ภาษาชวา (**Javanese**) และจะสังเกตเห็นชาวชวาได้ค่อนข้างง่ายเพราะมักลงท้ายด้วยเสียง “โอ” เช่น 1) ชูการ์โน 2) ชูฮาร์โต (Soeharto) คนในอินโดนีเซียได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดียค่อนข้างมาก ดังนั้น แม้กระทั่งชื่อคนก็ใช้ภาษาบาลีสันสกฤตอยู่บ่อย แต่มีการดัดแปลงบ้างโดยมีเสียงโอ เช่น ชูการ์โน (คือ สุวรรณ) และชูฮาร์โต (คือ สุหัตถ์)

12.5 ศาสนาของพลเมือง อาจมีผลทั้งในทางบวกและในทางลบต่อความมั่งคั่งและความราบรื่นของรัฐ

ก. ในทางบวก ศาสนาช่วยทำให้เกิดความสมานฉันท์ภายในรัฐ

ข. ในทางลบ การมีหลายศาสนาภายในชาติและมีคำสอนที่ขัดแย้งมากมักก่อให้เกิดความแตกแยกเป็น **ชนกลุ่มน้อย** จนกลายเป็นสาเหตุแห่งการ **ขาดเสถียรภาพ** ทางการเมืองของรัฐได้ เช่น ความแตกต่างในทางศาสนาเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ปากีสถานแยกออกจากประเทศอินเดีย

(Donald E. Smith, ed. **South Asian Politics and Religion**. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1966.)

12.6 ผิวสีของประชากร ผิวสีอันปนถึงเชื้อชาติอาจจะจะเป็นประเด็นสำคัญในเรื่องเสถียรภาพภายในรัฐ ตัวอย่าง ได้แก่

1) คนผิวดำในสหรัฐอเมริกา

2) ชาวผิวขาวและผิวดำในโรดีเซีย (Rhodesia)

3) ชนผิวขาวและผิวดำในประเทศสหภาพแอฟริกาใต้ ซึ่งอดีตมีปัญหาเพราะนโยบาย “แบ่งแยกผิว” (อปาร์ไธด์ **apartheid**) ปัจจุบันได้คลี่คลายลงมากแล้ว

12.7 สัญชาติของพลเมือง พลเมืองของรัฐที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย คือ ผู้มีสัญชาติ (nationality)

รัฐจะต้องให้สิทธิและความคุ้มครองแก่ประชากรโดยสัญชาติ ซึ่งถือว่าเป็นพลเมืองของรัฐที่สมบูรณ์ชาวต่างประเทศเรียกว่า **คนต่างด้าว** (alien)

13. องค์ประกอบที่สองของรัฐ : อาณาเขตหรือดินแดน

รัฐ จำเป็นต้องมีอาณาเขต หรือ **ดินแดน** (territory)

ลักษณะของดินแดน ดินแดนอาณาเขตของรัฐพิจารณาได้จาก 1) พื้นแผ่นดิน 2) ทะเล 3) ไหลทวีป และ 4) อวกาศ

13.1 พื้นแผ่นดิน รัฐต้องมีเนื้อที่ คือ มีแผ่นดินที่แน่นอน และมีการกำหนดขีดเส้นแบ่งอาณาเขตกับรัฐที่ติดกัน

ก. **การกำหนดพรมแดน** อาจกระทำโดยลักษณะธรรมชาติ เช่น **สันเขา ร่องน้ำ ลึกในแม่น้ำ** หรือโดยการ**ปักกันเขตแดน** ทั้งนี้โดยมีการยอมรับระหว่างรัฐที่มีผลประโยชน์ได้เสียในการแบ่งเขตแดน ในรูปของสนธิสัญญา

ข. รัฐที่มี**ดินแดนผืนเดียวติดต่อกัน**เป็นส่วนมากถือว่าสมบูรณ์ที่สุดในทางภูมิรัฐศาสตร์ เช่น ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย อินเดีย

ค. สำหรับสหรัฐอเมริกาเคยมีอาณาบริเวณติดต่อกันเป็นผืนเดียวกันจนกระทั่งต่อมา มีการ**รับฮาวาย** (Hawaii) เข้าไปเป็นมลรัฐหนึ่งของประเทศ สภาพของสหรัฐอเมริกาจึงไม่ใช่ผืนดินติดต่อกันเป็นส่วนใหญ่เหมือนเดิม

ง. ดินแดนของรัฐ**ไม่จำเป็นต้องติดต่อกัน**เป็นผืนเดียว

1) ตัวอย่าง ได้แก่ ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย

2) ตัวอย่างอื่นๆ ได้แก่ ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ เดนมาร์ก

จ. รัฐอาจมี**ดินแดนที่ไม่ติดต่อกัน** โดยมีผืนดินของประเทศอื่นขวางกั้น

1) ตัวอย่างในอดีต ได้แก่ **ปากีสถานตะวันออกและปากีสถานตะวันตก** ภายหลังแยกตัวจากอินเดีย ทั้งนี้โดยมีประเทศอินเดียอยู่ตรงกลาง ในปลายปีพ.ศ.2514 ได้มีการแยกการปกครอง โดยมีการแยกปากีสถานตะวันออกเป็นประเทศ**บังกลาเทศ** คือ เป็นรัฐใหม่ขึ้นมา

2) ตัวอย่างที่สอง คือ สหรัฐอเมริกาซึ่งมีประเทศแคนาดาที่กั้นมลรัฐอลาสก้า และมีมหาสมุทรแปซิฟิกชั้นกับมลรัฐฮาไว

3) ตัวอย่างที่สาม ได้แก่ ในอดีตเยอรมนีตะวันตก มีดินแดนอยู่ในเยอรมนีตะวันออก คือ นครเบอร์ลิน

4) บางรัฐมีเนื้อที่อยู่ในสองทวีป ได้แก่ เดอร์รี่ซึ่งมีดินแดนอยู่ในทวีปเอเชียและทวีปยุโรป

13.2 ทะเล ดินแดนหรืออาณาเขตของรัฐคือ มีอำนาจอธิปไตยเหนือพื้นที่นั้น รวมทั้ง 1) น้ำน่าน้ำภายใน (territorial waters) และ 2) น่านน้ำชายฝั่ง

ก. น่านน้ำภายใน หมายถึง แม่น้ำ หนอง คลอง บึง ภายในดินแดนของประเทศ

ข. ส่วนน่านน้ำชายฝั่ง มีกฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่างๆ กัน

1) ตามหลักปฏิบัติเดิมเมื่อ ค.ศ.1793 ได้การกำหนดอาณาเขตน่านน้ำออกไป **3 ไมล์ทะเล** (ประมาณ 5 กิโลเมตร) ซึ่งเท่ากับระยะกระแสน้ำใหญ่ในสมัยนั้น เขตอธิปไตยถือว่าอยู่ในวง 3 ไมล์นั้น

2) ต่อมาภายหลังได้มีการกำหนดใหม่เป็นระยะ **12 ไมล์** คือ มากกว่าเดิม 4 เท่าตัว

3) สำหรับในปัจจุบันมีหลายรัฐได้ประกาศว่ารัฐของตนมีอำนาจครอบคลุมห่างจากชายฝั่งออกไปถึง **200 ไมล์ทะเล** หรือประมาณ 250 กิโลเมตร

การประกาศน่านน้ำซึ่งมีความกว้างมากขึ้นนี้ เรียกว่า “เขตเศรษฐกิจจำเพาะ” (**Exclusive Economic Zone**) คือเป็นเขตของรัฐที่มีชายฝั่งดังกล่าว

ค) น่านน้ำระหว่างประเทศ (**International waters**) หรือทะเลหลวง (**High Seas**) เป็นทะเลซึ่งพ้นอาณาเขตของรัฐตามที่ประกาศออกไป

ทะเลหลวงได้รับการยอมรับโดยชาติต่าง ๆ ว่าเปิดให้ใช้เป็นทางสัญจรไปมาได้ เพราะเป็นดินแดนของนานาชาติไม่มีรัฐใดเป็นเจ้าของ

ทุกชาติหรือทุกรัฐย่อมมีสิทธิผ่านเมื่อเป็นการผ่านโดยสุจริต (**right of innocent passage**)

13.3 ไหล่ทวีป อำนาจปกครองของรัฐครอบคลุมไปถึงใต้ทะเลที่เรียกว่า ไหล่ทวีป (**continental shelf**) ซึ่งหมายถึง พื้นดินก้นทะเล (seabed) และใต้ผิวดินไหล่ทวีปเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญของรัฐมาก

ประเทศที่ไม่มีดินแดนส่วนใดส่วนหนึ่งติดทะเล แต่มีดินแดนของรัฐอื่น ๆ ล้อมรอบ

อยู่ ทุก ๆ ด้าน เรียกว่าเป็น “รัฐปิด” คือ ล้อมรอบด้วยผืนดิน (**Land-locked state**)

ตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประเทศเนปาล 2) อาฟกานิสถาน 3) ลาว 4) ยูกันดา

13.4 อากาศ หมายถึงดินแดนของรัฐที่อยู่เหนือ พื้นดิน และ เหนือน้ำ

ดังนั้น จึงหมายถึง

1) ท้องฟ้าที่อยู่เหนือดินแดนของรัฐที่เป็นพื้นดิน

2) อยู่เหนือดินแดนในทะเลของรัฐ และ

3) รวมถึงเขตที่เป็นอวกาศ

รัฐสามารถอ้างว่ามีสิทธิในท้องฟ้า (**air space**) คือ มีอำนาจอธิปไตยเหนือท้องฟ้า

ดังนั้น การจัดการเดินอากาศระหว่างชาติเหนือดินแดนจะต้องได้รับอนุญาตเสียก่อน

13.5 พื้นที่ของรัฐ มีความแตกต่างกันมาก ตัวอย่าง คือ

1) รัฐ **Andorra** (ประชากร 25,000 คน) มีพื้นที่เพียง 175 ตารางไมล์

2) รัฐ **Vatican** (ประชากรเพียงประมาณ 1,000 คน) มีพื้นที่ไม่ถึง 1 ตาราง

ไมล์

3) รัฐ **ลักเซมเบิร์ก (Luxembourg)** ในยุโรปเป็นประเทศเล็กมีประชากร

ประมาณ 600,000 คน มีพื้นที่ 999 ตารางไมล์

ขนาด

ก. ประเทศที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุดในโลก ได้แก่ อดีตประเทศสหภาพโซเวียตซึ่ง
ครอบคลุม 8.6 ล้านตารางไมล์ต่อมาสหภาพโซเวียตในฐานะเป็นองค์การทางการเมืองล่มสลาย
แตกแยกเป็นรัฐย่อยๆขึ้นมาก แต่รัสเซียที่เหลืออยู่ยังคงมีพื้นที่ติดอันดับ 1 ของโลก เช่นเดิม
สาเหตุสำคัญคือรัสเซียยังครอบครองเขตไซบีเรียอันกว้างใหญ่ไพศาลอยู่ **ข. แคนาดา**
ประมาณ 3.8 ล้านตารางไมล์ จัดเป็นอันดับที่สองของโลก แต่มีประชากรเพียงประมาณ 30
ล้านคน **ค. จีน** พื้นที่ประมาณ 3.6 ล้านตารางไมล์ จัดเป็นอันดับสามของโลก **ง. ประเทศ**
สหรัฐอเมริกาใหญ่เป็นอันดับสี่ และ จ. สำหรับประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ 500,000
ตารางกิโลเมตรเศษ เฉพาะทั้งนี้กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ประมาณ 1,500 ตารางกิโลเมตร **ฉ.**
สิงคโปร์มีพื้นที่เพียง 780 ตารางกิโลเมตรประมาณครึ่งหนึ่งของไทย แต่มีอาคารใต้ดินและ
ระฟ้ามากจึงบรรจุประชากรได้ถึง 4.4 ล้านคน

14. องค์ประกอบที่สามของรัฐ : **รัฐบาล**

คำว่า “**รัฐบาล**” มาจากคำสมาสระหว่าง “รัฐ” กับ “บาล” “บาล” คือ รักษาหรือ
คุ้มครอง ความหมายก็คือ รัฐบาลจะต้องรักษาและคุ้มครองราษฎรแต่ละคนและประเทศชาติ

เป็นส่วนรวม

ศัพท์นี้แปลมาจากภาษาอังกฤษ “**government**” ความหมายมี 4 ลักษณะด้วยกัน

(Julius Gould and William L.Kolb,ed. **A Dictionary of the Social Sciences.** Free Press of Glencoe, 1964,pp.293-294.)

ก. ประการที่หนึ่งรัฐบาล หมายถึงกิจกรรมใช้ในความหมายของกิจกรรม หรือกระบวนการแห่งการปกครอง (**process of governing**)

ข. ประการที่สอง รัฐบาล หมายถึง ภาวะที่มีระเบียบหรือการมีความสงบเรียบร้อย (**ordered rule**)

ศัพท์ “**government**” ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 มักใช้ในความหมายนี้ เช่น จอห์น ล็อค นักปรัชญาการเมืองอังกฤษ และ 3 คนผู้ร่างรัฐธรรมนูญอเมริกัน ได้แก่ เบนจามิน แฟรงคลิน, ทอมัส เจฟเฟอร์สัน และ แมดิสัน ใช้ศัพท์รัฐบาลในความหมายที่นี้หมายถึงสภาพ “บ้านเมืองที่มีชื่อมีแป” คือ มีอำนาจหรือกลไกที่จะกำหนดระเบียบข้อบังคับในรูปของกฎหมายและสามารถบังคับใช้ความหมายนี้ตรงกับภาษาลาตินว่า “**imperium civile**” และภาษาฝรั่งเศสว่า เลอ ปูว์วัวร์ ซิวิล (**le pouvoir civil**)

ค. ประการที่สาม รัฐบาล หมายถึง คณะบุคคลที่มีอำนาจปกครอง(those who govern)

1) ตามความหมายนี้รัฐบาล ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้อำนาจบริหาร (**executive power**) อำนาจอธิปไตย ผู้มีอำนาจฝ่ายบริหาร ได้แก่ กลุ่มรัฐมนตรีทั้งหมด (ในประเทศอินเดียเรียกว่า **Council of Ministers**) ซึ่งหมายถึง 1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่สำคัญ 2) รัฐมนตรีลอย (Ministers without portfolio) 3) รัฐมนตรีช่วยว่าการ

2) หากกำหนดให้แคบลงไปอีก รัฐบาลตามความหมายนี้ ได้แก่ คณะรัฐมนตรี (**Cabinet**) ซึ่งใช้ในความหมายนี้แตกต่างจากของประเทศไทย ในประเทศอังกฤษคำว่า “**cabinet**” (แปลกันว่า คณะรัฐมนตรี) นั้น หมายถึง เฉพาะนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงสำคัญ ๆ เท่านั้น

3) ตามความหมายที่ 3 นี้ “รัฐบาล” ใช้ในการเปรียบเทียบกับ “ฝ่ายค้าน” หรือแปลตรงตัวคือฝ่ายตรงข้าม(**the Opposition**) ซึ่งหมายถึงบรรดาพรรคการเมืองหรือกลุ่มบุคคลซึ่งมีคะแนนเสียง (ที่นั่งในสภา) ไม่มากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้ จึงเป็นฝ่ายตรงข้าม คือ ไม่ใช่รัฐบาล

ฝ่ายค้านได้รับเกียรติมากในประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ เช่น ประเทศอังกฤษ ซึ่งเรียกฝ่ายค้านว่าเป็น “ฝ่ายค้านของพระมหากษัตริย์” (His or Her Majesty’s Opposition) (โดยปกตินิยมใช้ **loyal opposition** ซึ่งแปลว่า “ฝ่ายค้านที่สวามิภักดิ์” มักใช้เฉพาะกรณีประเทศอังกฤษ เริ่มใช้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นช่วงต้นของการมีพรรคการเมือง)

4) โดยที่ในประเทศอังกฤษมีระบบ 2 พรรค **ประเทศที่มีวินัยพรรคสูง** สมาชิกของพรรคต้องออกเสียงลงมติในสภาตามแนวของพรรคจะออกเสียงที่แตกต่างออกไปไม่ได้ (ซึ่งในกรณีสหรัฐอเมริกาสมาชิกของพรรคสามารถกระทำได้ออกเสียงลงคะแนนอย่างเป็นทางการเป็นอิสระ)

5) ฝ่ายค้านสามารถเตรียมตัวล่วงหน้าในการเป็นรัฐบาลชุดต่อไปได้ (หากได้รับที่นั่งในสภามากพอในการเลือกตั้งครั้งต่อไป) ทั้งนี้สืบเนื่องจากประเพณีที่ให้มีการดำเนินการจัดตั้ง **คณะรัฐมนตรีเงา (shadow cabinet)** ไว้ กล่าวคือ มีการมอบหมายให้สมาชิกสภาผู้แทนที่ถูกกำหนดล่วงหน้าให้เตรียมพร้อมเป็น “ว่าที่” รัฐมนตรีกระทรวงใดทำการศึกษาการงานและความรับผิดชอบของกระทรวงนั้น ๆ ในระหว่างที่ยังเป็นพรรคฝ่ายค้านเพื่อที่ว่าเมื่อได้มีโอกาสเป็นรัฐมนตรีแล้ว ทั้งนี้เพื่อไม่ต้องเสียเวลาศึกษางานเป็นเวลาเดือน ๆ ซึ่งย่อมทำให้เกิดผลเสียแก่ราษฎรโดยส่วนรวม

6) สำหรับคณะรัฐมนตรีตามความหมาย “**Cabinet**” ของสหรัฐอเมริกาประกอบด้วยรัฐมนตรีเพียง 6 กระทรวง ได้แก่ 1) การต่างประเทศ 2) การคลัง 3) กลาโหม 4) กระทรวงกิจการภายใน 5) เกษตรกรรม 6) สาธารณสุขการศึกษาและสวัสดิการ

(William Safire. **Safire’s Political Dictionary**. New York: Random House, 1978, pp. 380-390.)

นอกจากนี้ มีตำแหน่งเทียบเท่ารัฐมนตรี คือ **อัยการใหญ่ (Attorney-General)** ซึ่งมีฐานะเป็นรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม (**Department of Justice**)

(Gould and Kolb, **op.cit.**,p.478.) แต่มีอำนาจคล้าย ๆ กับรัฐมนตรีมหาดไทยของประเทศไทยด้วย

ง. ประการที่สี่ รัฐบาล หมายถึง รูปแบบการปกครอง

ตามความหมายนี้ “**government**” ได้แก่ รูปแบบของรัฐว่ามีโครงสร้างอย่างไร เช่น เป็น “**รัฐบาลแบบรัฐสภา**” หรือ “**รัฐบาลแบบประธานาธิบดี**”

นอกจากนั้น อาจหมายถึงการจัดประเภท เช่น เป็นแบบอภิชนาธิปไตย แบบ ประชาธิปไตย หรือแบบคณาธิปไตย (Ibid.,p.65.)

จ. ความหมายรวมของรัฐบาล

อาจสรุปความหมาย “รัฐบาล” แบบใช้ทั่ว ๆ ไป (A. Appadorai, **The Substance of Politics**. 10 th ed.,Oxford University Press,1968,p.48.) ได้แก่ หน่วยงานหรือสถาบันที่ เกี่ยวกับการ 1) รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย 2) ให้บริการต่าง ๆ 3) ปฏิบัติตามข้อผูกพัน ของนานาชาติ

ดังนั้น รัฐบาลย่อมประกอบด้วย 1) หน่วยงานฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่าย ตุลาการ และ 2) หน่วยงานการบริหารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุเป้าหมายของรัฐ รัฐบาล โดยความหมายนี้ย่อมเปลี่ยนแปลงได้ แต่รัฐจะยังคงอยู่

15. องค์ประกอบที่สี่ของรัฐ : อธิปไตย (Sovereignty)

ก. รากศัพท์มาจากภาษาละติน “superanus” แปลว่าอำนาจสูงสุด ผู้ที่นำมโน ทัศน์หรือหน่วยแห่งความคิด (concept) เกี่ยวกับอำนาจสูงสุดเข้าสู่วงการรัฐศาสตร์ ได้แก่ นักวิชาการชาวฝรั่งเศส ชื่อ ฌ็อง โบแต็ง (Jean Bodin, 1530-96) โบแต็ง กล่าวไว้ในหนังสือ **De la Republique** ว่า “อธิปไตยเห็นอำนาจสูงสุดเหนือพลเมืองและบุคคลอื่น ๆ โดยไม่มีกฎหมายใด ๆ ขวางกันได้”

(Norman D. Palmer and Howard C. Perkins. **International Relations**, 2nd ed. Boston: Houghton Mifflin, Mifflin,1957,p.25.) การตั้งศัพท์บ่งถึงการมีอำนาจอย่างเด็ดขาด ทำนองเดียวกับที่ได้เคยมีมาในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (royal absolutism)

ข. อธิปไตย มีความหมายว่าเป็นอำนาจเต็มภายในประเทศ เท่ากับอำนาจอิสระ เมื่อเปรียบกับนานาประเทศอย่างที่เราเรียกว่าเป็น “รัฐอธิปไตย” (sovereign state) คือหมายถึง “การมีเอกราช” (independence)

ค. เมื่อได้รับเอกราช คือ มีอธิปไตยเต็มที่แล้ว (ที่ประเทศอินเดีย เรียกว่า **สวาราช-Swarajya-Full independence**) จึงมีการเชิดชูความเป็นอิสระให้ปรากฏโดยสัญลักษณ์ต่าง ๆ กัน เช่น การตั้งชื่อสะพาน สนามกีฬา ฯลฯ

ตัวอย่าง คือ ในอินโดนีเซีย และ มาเลเซีย มีการใช้ชื่อสถานที่สำคัญว่า “เมอร์ เดกา” (Merdeka) ซึ่งหมายถึงความเป็นเอกราช

สหรัฐอเมริกาถือว่าวันได้รับเอกราชสำคัญยิ่งและถือว่าเป็นวันชาติ (National Day) แต่ใช้ศัพท์แทนว่า **The Fourth of July** ซึ่งหมายถึง วันที่ได้รับอิสระจากเจ้าอาณานิคมที่เคยยึดครองคือ อังกฤษ ในวันที่ **4 กรกฎาคม ค.ศ.1776 (พ.ศ.2319)** คือ ก่อนการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ 6 ปี

ผู้ที่จัดการให้มีการเฉลิมฉลองกันอย่างใหญ่โต ในวาระเริ่มแรกจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้แก่ **จอห์น แอดัมส์ (John Adams)** ผู้ซึ่งได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีคนที่ 2 ของสหรัฐอเมริกาต่อจากยอร์จ วอชิงตัน

(Time, July 7, 1986,p.12.)

16. จุดลักษณะของอธิปไตย

ลักษณะสำคัญของอำนาจอธิปไตยมี **4 ประการ** อาจเรียกได้ว่า “**จุดลักษณะ**” ซึ่งได้แก่ 1) ความเด็ดขาด 2) แผ่อิทธิพลทั่วบริเวณ 3) ความถาวร 4) แบ่งแยกมิได้

ก. **ลักษณะที่หนึ่ง ความเด็ดขาด (absoluteness)** ไม่มีอำนาจอื่นใดในรัฐเหนือกว่าอำนาจอธิปไตย

ข. **ลักษณะที่สอง การแผ่อิทธิพลทั่วอาณาบริเวณ (universality)** หมายถึง อำนาจที่มีอยู่เหนือทุกคนในรัฐ ทุกองค์การที่อยู่ในรัฐ แต่มีข้อยกเว้น คือผู้แทนทางการทูตจากรัฐอื่น อาจไม่ต้องอยู่ในอำนาจหรืออาจละเว้นการปฏิบัติตามกฎหมายบางอย่างของรัฐได้ บางประเทศอาจ อดลุ่มอล่วยเป็นกรณีพิเศษเมื่อ “**คณะผู้แทนทางการทูต (diplomatic corps)**” กระทำผิดกฎจราจร ก็มักจะใช้คำเตือนแทนการปรับ

การอดลุ่มอล่วยนี้ไม่ถือเป็นกฎหมายตายตัว อาจจะมีการยกเลิกก็ได้ ตัวอย่าง คือ บางเมืองในสหรัฐอเมริกา (ซึ่งมีอำนาจการปกครองท้องถิ่นรวมทั้งการจัดเก็บภาษีอย่างเต็มที่) เช่น นครนิวยอร์กเคยเข้มงวดกับผู้แทนรัฐ (คือผู้แทนประเทศ) ต่างชาติที่มาประชุมสหประชาชาติหรือประชุมอื่น ๆ ในเรื่องการทำผิดกฎจราจร

ในกรณีที่นักการทูตกระทำความผิดร้ายแรง เช่น เข้ามาทำการจารกรรม หรือค้าขายของเถื่อนอาจถูกขับไล่ออกนอกประเทศโดยรัฐบาลแจ้งไปยังสถานทูตที่เป็นเจ้าสังกัดของบุคคลผู้นั้นว่าเป็นบุคคลที่ไม่ถึงปรารถนา (**persona non grata**) นอกจากนี้ นักการทูตบางคนอาจถูกจำกัดสิทธิในการสัญจรภายในรัฐก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่ระเบียบ “**พิธีการทางการทูต (โปรโตคอล—protocol)**”

ค. **ลักษณะประการที่สาม ความถาวร (permanence)** อำนาจอธิปไตยคงอยู่คู่กับรัฐเป็นการถาวรตราบเท่าที่มีความเป็นเอกราช การเปลี่ยนผู้บริหารภายใน ประเทศไม่ได้ทำ อธิปไตยของรัฐหมดสิ้นไป

ง. **ลักษณะประการที่สี่ แบ่งแยกมิได้ (indivisibility)** รัฐหนึ่งมีอำนาจอธิปไตยเพียงอำนาจเดียวหรือหน่วยเดียว อำนาจอธิปไตยอยู่กับรัฐเท่านั้น จะมีการแบ่งหรือแยกอำนาจอธิปไตยไปให้ส่วนต่าง ๆ ภายในรัฐมิได้ **แมกซ์ เวเบอร์** นักสังคมศาสตร์ระดับปรมาจารย์ชาวเยอรมันได้กล่าวว่า รัฐเป็นผู้ผูกขาดในการใช้กำลังซึ่งหมายถึงมีอำนาจเฉพาะระดับรัฐ

ในประเทศแบบสหพันธรัฐ เช่น สหรัฐอเมริกามีมลรัฐและมีเมืองต่าง ๆ ซึ่งมีอำนาจอปกครองตนเองพอควร (ภายในขอบเขต) แต่อำนาจอธิปไตยยังคงอยู่กับสหรัฐอเมริกาในฐานะเป็นรัฐประชาชาติเพียงแห่งเดียวเท่านั้น กล่าวคือ กฎหมายของสหรัฐอเมริกา (คือของสหพันธรัฐอเมริกา **American Union**) ถือว่าสูงสุด

17. ที่มาของทฤษฎีอธิปไตย

ศัพท์ “อธิปไตย” และสังกัปหรือมโนทัศน์ (**concept**) เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยว่าเป็นอำนาจเด็ดขาดได้รับอิทธิพลในศตวรรษที่ 16 จากนักคิดฝรั่งเศสชื่อ **ฌอง โบแด็ง (Jean Bodin)** และเริ่มใช้โดยโบแด็งในปี ค.ศ.1576 ประมาณ 400 ปีมาแล้ว โบแด็งสนับสนุน **กษัตริย์ฝรั่งเศส** เพื่อให้มีอำนาจเต็มที่ ทั้งนี้เพื่อลดอำนาจของ 1) องค์การศาสนาคริสต์ คือ บรรดาหน้กบวชทั้งหลาย และ 2) บรรดาผู้มีอำนาจศักดินา

ก. **โบแด็ง** ได้พัฒนาทฤษฎีอำนาจอธิปไตยขึ้นมา โดยกล่าวว่ารัฐจะต้องมีอำนาจเด็ดขาดจะแบ่งแยกไม่ได้ และอำนาจนั้นจะต้องอยู่กับผู้ถืออำนาจโดยชอบธรรม สำหรับ **โบแด็ง** ผู้มีอำนาจอันชอบธรรมได้แก่ **กษัตริย์** แต่ทั้งนี้ยังอยู่ภายใต้ 1) กฎเกณฑ์ของพระเจ้าเป็นเจ้า (Law of God) 2) กฎธรรมชาติ (Law of nature) และ 3) กฎหมายของประเทศต่าง ๆ

ข. ในศตวรรษที่ 17 นักคิดชาวอังกฤษ **ทอมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes, 1588-1679)** ได้พัฒนาความคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยยิ่งขึ้นไปอีกโดยกล่าวว่า อำนาจอธิปไตยต้องอยู่ที่บุคคลผู้มีอำนาจเพียงคนเดียว ฮอบส์ยกย่องให้อำนาจอธิปไตยสูงสุดโดยปราศจากการเหนี่ยวรั้งใด ๆ ผลก็คือเท่ากับเป็นการสนับสนุนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยเฉพาะพระเจ้า **ชาร์ลส์ที่ 1**

ค. ต่อมา มีการ “ปฏิวัติอันรุ่งโรจน์” (**The Glorious Revolution, 1688-1689**) เกิดขึ้นจากการที่ **พระเจ้าเจมส์ที่ 2 (King James II)** ซึ่งเป็นผู้เคร่งในศาสนาคริสต์นิกาย

คาทอลิกและได้ขยายกองทัพเพราะมุ่งที่จะกำราบฝ่ายรัฐสภา และต้องการให้อังกฤษซึ่งส่วนใหญ่นับถือนิกายแองกลิคัน (Anglicans) เปลี่ยนเป็นประเทศคาทอลิก แต่ถูกต่อต้านโดยกลุ่มการเมือง 2 กลุ่ม คือ วิกส์ (Whigs) และทอรีส์ (Tories) ทั้งสองกลุ่มอัญเชิญเจ้าชายดัตช์จากฮอลแลนด์ คือ วิลเลียมที่ 3 แห่งโอเรนจ์ และชายา คือ Mary มาเป็นกษัตริย์และพระราชินีอังกฤษ ทำให้พระเจ้าเจมส์ที่ 2 เสด็จหนีไปยังฝรั่งเศส ต่อมาในปี ค.ศ.1689 รัฐสภาอังกฤษได้ออกกฎหมายกำหนดขอบเขตอำนาจกษัตริย์และตรา “บทบัญญัติแห่งสิทธิ์” (Bill of Rights) เพื่อคุ้มครองราษฎรอังกฤษขึ้น

(The New American Desk Encyclopedia. New York: Concord Reference Books,1984,p.477.)

ง. ต่อมาในปี ค.ศ.1690 จอห์น ล็อก (John Locke,1632-1704) นักปรัชญาอังกฤษได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับ “อำนาจจำกัดของรัฐบาล” ในหนังสือชื่อ **The Second Treatise of Government**

จ. ฌอสมส์ ฮอบส์ เสนอทฤษฎีที่ว่า รัฐบาลเกิดขึ้นจากการทำสัญญามนุษย์ในยุคโบราณ เป็นการมอบอำนาจให้กับผู้ปกครองคนหนึ่ง แต่เมื่อมอบไปแล้วเรียกคืนไม่ได้ เป็นการมอบแบบให้แล้วให้เลย เมื่อผู้ปกครองผู้นั้นเสียชีวิตไปก็มอบต่อเป็นมรดกให้ทายาท

ส่วนล็อกถือว่าการมอบอำนาจจากสัญญาเช่นว่านั้นเป็นการมอบโดยมีเงื่อนไข คือ 1) ผู้ปกครองชาติต้องกระทำต่อผู้มอบอำนาจให้คือต้องปกครองดี และ 2) สิทธิมนุษย์เป็นของมีมาโดยธรรมชาติ (natural rights) ดังนั้น จึงย่อมสามารถเรียกร้องอำนาจที่มอบให้ไปแล้วกลับคืนมาได้

ฉ. ทฤษฎีของ จอห์น ล็อก เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง คือ ถือว่าอำนาจที่รัฐบาลใช้นั้นไปจากปวงชน ดังนั้น จึงไม่ใช่อำนาจตลอดกาล

อำนาจอธิปไตยตามทฤษฎีของล็อกไม่เป็นตลอดกาล เพราะต้องผ่านการมอบให้เป็นวาระๆ คือด้วยการเลือกตั้งอย่างเสรี

18. มโนทัศน์เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยในปัจจุบัน

ทฤษฎีอำนาจอธิปไตยว่าเป็นอำนาจสูงสุดของรัฐเกิดขึ้นเพื่อสนองตอบต่อการที่บ้านเมืองในยุคหนึ่งขาดอำนาจที่ศูนย์กลาง ในยุคกลางของยุโรปทำนองเดียวกับยุคโชกุน (shogun) ของญี่ปุ่น กล่าวคืออำนาจกระจายอยู่กับบรรดาผู้มีความสามารถในการรบหรือขุน

นางในระบบศักดินา (feudal lords) แต่ที่แตกต่างกันก็คือ องค์การศาสนาในยุโรปมีอำนาจมาก กษัตริย์ยุโรปในยุคนั้น จึงถูกจำกัดอำนาจโดยศาสนจักร

18.1 ทฤษฎีพหุนิยม (pluralism) ทฤษฎีอำนาจจอธิปไตยได้ใช้มานานประมาณ 400 ปีเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก และมีผู้ตระหนักในความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงที่ได้เกิดขึ้นโดยเฉพาะนักคิดชาวฝรั่งเศสชื่อ **อเล็กซิส เดอ ทอคเกอวิลีย์** หรือ เดอ ต็อกเกววิลีย์ (Alexis de Tocqueville, 1805-1859)

ก. เดอทอคเกอวิลีย์ สนใจโครงสร้างของสังคมฝรั่งเศสโดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งก่อให้เกิดการขัดแย้งระหว่างระบบเก่า ๆ ที่เน้นประเพณีและเชื้อสายหรือความมีตระกูลอันเกี่ยวกับการถือชั้นวรรณะกับการขยายตัวของลัทธิประชาธิปไตย

ข. หนังสือที่ทอคเกอวิลีย์เรียบเรียงชื่อ **ประชาธิปไตยในอเมริกา** ได้รับการยกย่องว่าเป็น “หนังสือที่ดีที่สุดที่เขียนเกี่ยวกับประเทศหนึ่ง โดยพลเมืองของอีกประเทศหนึ่ง”

(Leonard Broom, et al., **Sociology**, 7th ed., New York: Harper and Row, 1981, p.151.)

ค. **ทอคเกอวิลีย์** ได้เดินทางมาเยือนสหรัฐอเมริกาเมื่อประมาณ 160 ปีมาแล้ว พบว่าสังคมอเมริกันได้พัฒนาเสรีภาพในด้านการรวมกลุ่มของเอกชนคือไม่ใช่องค์กรรัฐแต่เป็นสมาคมโดยสมัครใจ (voluntary associations)

ง. กลุ่มสมาคม ชมรม ฯลฯ ต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนได้ใช้ศัพท์ว่า “กลุ่มหลากหลาย” ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในสหรัฐอเมริกา นั้น **ทอคเกอวิลีย์** มองภาพว่าเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของศักดินา “ยุคใหม่” คือการรวมกันทำให้สามารถตรวจตราและรังแกอำนาจรัฐบาลกลางได้

จ. **มโนทัศน์ของทอคเกอวิลีย์** ทรงอิทธิพลมากในวงวิชาการ โดยเฉพาะในทฤษฎีสังคมวิทยาการเมือง และได้มีการพัฒนาเรื่อย ๆ มาจนได้เกิดแนวคิดแบบ “พหุอำนาจ” “พหุนิยม” หรือ “พหุลักษณะ” (pluralism) ขึ้นมา

ฉ. ลัทธิพหุนิยมต่อต้านความเชื่อว่า รัฐจะต้องมีอำนาจจอธิปไตยแบบเด็ดขาดทั่วทุกอาณาบริเวณ และทุกส่วนเสี้ยวของสังคมในกรณีของสหรัฐอเมริกาที่ทอคเกอวิลีย์พบนั้นอำนาจในสังคมมีกระจายอยู่ตามกลุ่มต่าง ๆ เช่น ใน 1) องค์การทางศาสนา 2) สมาพันธ์กรรมกรต่าง ๆ 3) สมาคมชาวไร่ชาวนา 4) สมาคมอาชีพ 5) กลุ่มอุดมการณ์

18.2 แนวคิดของกลุ่มนานาชาตินิยม (Internationalists) หรือผู้สนใจความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

นอกจากฝ่ายพหุนิยมแล้วยังมีกลุ่มอื่นซึ่งต่อต้านแนวคิดที่ว่าอำนาจอธิปไตยมีไม่จำกัด กลุ่มดังกล่าว ได้แก่ นักนาชาตินิยม หรือกลุ่มผู้ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

กลุ่มดังกล่าวอ้างเหตุผล 4 ประการว่า ไม่ว่าจะป็นรัฐใดยอมถูกรังแกโดยข้อจำกัด, กฎหมายระหว่างประเทศ, มติมหาชนนานาชาติ, สิทธิมนุษยชน และ การที่ต้องพึ่งพาเกี่ยวข้องกับระหว่างชาติ

1) อธิปไตยถูกจำกัดโดยกฎหมายระหว่างประเทศ ปัจจุบันกฎหมายระหว่างประเทศยังไม่เป็นที่มืผลบังคับใช้ได้มากนัก แต่เป็นที่เชื่อกันในกลุ่มผู้มีแนวคิดประเภทนี้ว่าบทบาทของกฎหมายระหว่างประเทศจะมีมากขึ้นในอนาคต ซึ่งยอมมีผลทำให้ลดอำนาจของรัฐลงไป

2) อธิปไตยถูกจำกัดโดยมติมหาชนนานาชาติ (Public Opinion) โลกได้ก้าวหน้ามากทางสื่อสารมวลชน การติดต่อรับทราบข่าวสารเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ดังนั้นเหตุการณ์ภายในรัฐย่อมมีผลกระทบต่ออารมณ์ของคนในอีกรัฐหนึ่ง ภาพลักษณ์ของรัฐในสายตาของอีกรัฐหนึ่งมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประเทศมหาอำนาจสามารถมีอิทธิพลต่อรัฐอื่นได้ ตัวอย่างได้แก่ บางประเทศที่มุ่งจะได้รับความช่วยเหลือจากประเทศมหาอำนาจซึ่งมีอุดมการณ์บางอย่าง รัฐบาลของประเทศนั้นยอมต้องพยายามประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ประเทศมหาอำนาจต้องการ

3) อธิปไตยถูกจำกัดโดยสิทธิมนุษยชน ภายหลังกองการโลกครั้งที่ 2 ได้มีการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Declaration of Human Rights) โดยองค์การสหประชาชาติ ประเทศหรือรัฐใดที่ฝ่าฝืนมักถูกประณาม และได้เกิดผลในการทำให้มีการแก้ไขสภาวะการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ตัวอย่าง ได้แก่ การที่สถานภาพของชนชาวเฟลมมิช ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในเบลเยียมได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น เพราะมีการอ้างถึงคำประกาศหรือปฏิญญาดังกล่าว

(Time, August, 1985 เป็นฉบับที่กล่าวถึงปัญหาในแอฟริกาใต้โดยเฉพาะ)

4) อธิปไตยถูกจำกัดโดยการต้องพึ่งพาเกี่ยวข้องกับระหว่างชาติ มีหลายสิ่งหลายอย่างในประเทศต่าง ๆ ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ปกติไม่สามารถแสดงว่าตนมีอำนาจอธิปไตยเต็มที่โดยไม่ต้องพึ่งพาประเทศอื่น ตัวอย่างได้แก่

1) การที่ทรัพยากรย่อมขาดแคลนเป็นครั้งคราวบ้าง เช่นในอดีตสหภาพโซเวียตจะมีดินแดนกว้างใหญ่ที่สุดในโลก แต่ก็เคยต้องพึ่งข้าวสาลีจากสหรัฐอเมริกาในช่วงต้น

ของทศวรรษ 1970-1979

หนึ่ง น้ำมัน เป็นปัญหาใหญ่มาก ญี่ปุ่นก็เคยต้องปรับนโยบายต่างประเทศ เพื่อความสะดวกในการซื้อน้ำมันจากประเทศตะวันออกกลาง

2) การสร้างอาวุธนิวเคลียร์ บางประเทศมีความสามารถสร้างได้แต่เผชิญกับเสียงมหาชนชาวโลกและโดยเฉพาะการคัดค้านจากมหาอำนาจ ดังกรณีเกาหลีเหนือและอิหร่าน ในช่วง พ.ศ.2550-2553

3) การเติบโตของ**บริษัทข้ามชาติ** (multinational corporation) เช่น บริษัทน้ำมัน บริษัทเครื่องตี๋ม บริษัทโรงแรม ฯลฯ ซึ่งแผ่ขยายการค้าขายไปทุกหนทุกแห่ง ย่อมดำเนินนโยบายของตนเอง อันอาจขัดกับนโยบายของรัฐบาลที่สาขาบริษัทนั้น ๆ ตั้งอยู่ และต้องมีการต่อรองหรือปรับเข้าหากัน คืออ่อนอ่อนเป็นครั้งคราว

19. ประเภทต่าง ๆ ของอำนาจอธิปไตย

มีการจำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ

(Jacobsen and Lipman.op.cit.,pp.40-41.) เช่น

1) **อำนาจอธิปไตยทางกฎหมาย (legal sovereignty)** ในประเทศอังกฤษ อำนาจอธิปไตยทางกฎหมายอยู่กับรัฐสภา เพราะมีอำนาจในการออกกฎหมายได้แทบทุกอย่าง ดังคำกล่าวที่ว่า “รัฐสภาอังกฤษสามารถออกกฎหมายได้ทั้งหมด รวมทั้งให้ผู้ชายหรือผู้หญิง” (โดยสถานะทางกฎหมาย)

ในสหรัฐอเมริกา ยากที่จะระบุว่าอำนาจอธิปไตยทางกฎหมายอยู่ที่ใด ทั้งนี้เพราะเป็นระบบ “checks and balances” คือ มี “การคานกันระหว่างอำนาจ” 3 ฝ่ายกล่าวคือ แม้รัฐสภา (ฝ่ายนิติบัญญัติ) จะออกกฎหมาย แต่ก็อาจถูกพิพากษา (ฝ่ายตุลาการ) ว่ากฎหมายนั้นละเมิดรัฐธรรมนูญโดยศาลสูงสุด (Supreme Court) และบางครั้งประธานาธิบดี (อำนาจบริหาร) สามารถยกโทษหรือให้อภัยหรือให้นิรโทษกรรมผู้ที่ถูกตัดสินโดยฝ่ายตุลาการแล้วก็ได้ ตัวอย่างคือ กรณีประธานาธิบดี Ford แห่งสหรัฐอเมริกาได้นิรโทษกรรม ประธานาธิบดี Nixon กรณีดักฟังการประชุมลับของพรรคเดโมแครท ดังที่เรียกกันว่าคดี “วอเตอร์เกต” (Watergate)

2) **อำนาจอธิปไตยทางการเมือง** อำนาจนี้อยู่กับบรรดาผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

3) **อำนาจอธิปไตยภายนอก (external)** หมายถึง “การมีเสรีภาพจากการอยู่ภายใต้รัฐอื่น” ได้แก่ การเป็นรัฐเอกราช

20. ชาตินหรือประชาชาติ (Nation)

ชาติ หรืออีกศัพท์หนึ่ง คือ “ประเทศ” ได้แก่ “คนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีสถาบันและขนบธรรมเนียมประเพณีคล้ายคลึงกันและมีความรู้สึกว่ามี ความกลมเกลียว คือ เข้ากันได้ทางสังคมและมีจุดสนใจคล้าย ๆ กัน” คำอธิบายขยายความหมายถึง **ประชากร**, **ความมีเชื้อชาติ** และการมีวัฒนธรรมยึดเหนี่ยว ดังนี้

1) **ประชากรภายในรัฐเดียวกัน** ในกรณีแรกมีตัวอย่าง คือ สหรัฐอเมริกามีหลายชาติ (nation) ในความหมาย “เชื้อสาย” คือมี เชื้อสายอังกฤษ คนเชื้อสายยิว คนเชื้อสายเม็กซิกัน เป็นต้น

2) **ชาติในความหมายแห่งการเป็นเชื้อชาติ** ในกรณีที่สอง ชาติใช้ในความหมายที่กว้างคือ “เชื้อชาติ” ปกติความหมายนี้ไม่ค่อยใช้กันแล้ว เพราะดูจะเป็นการละเมิดอธิปไตยและทำให้เกิดกรณีพิพาท เช่น การอ้างว่า “ชาติจีน” หมายรวมถึงคนจีนในสิงคโปร์หรือที่อื่น ๆ ด้วย เป็นต้น

3) **ชาติบ่งถึงวัฒนธรรมและสังคมอันมีพลังยึดเหนี่ยวกันศัพท์ “รัฐ”** มีความหมายเป็นภาษากฎหมายและเน้นสภาพทางการเมือง แต่ “ชาติ” เป็นศัพท์ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมและสังคม

(Norman D.Palmer and Howard C. Perkins, **International Relations**, Boston: Houghton Mifflin, 1957, pp.2-3.)

โดยปกติถือว่า ชาตินหรือประชาชาติ ได้แก่ “สังคมซึ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์ที่มีวัฒนธรรมและความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน”

(Julius Gould and William Kolb, **op.cit.**, pp.451-452.)

แม้ว่า “ชาติ” มักหมายถึงการอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณร่วมกันและถูกผูกพันยึดเหนี่ยวโดยความรู้สึกว่ามีประวัติศาสตร์ร่วมกันและความสำนึกว่ามีวัฒนธรรมและภาษาที่เด่นเฉพาะหรือเป็นเอกลักษณ์ (identity) ของตนเอง

21. องค์ประกอบของชาติหรือประชาชาติ

ชาติ หรือประชาชาติมีองค์ประกอบหรือลักษณะที่สำคัญ 5 อย่าง ได้แก่ การมีความผูกพันต่อกันที่อยู่, ประวัติศาสตร์ร่วมกัน, ภาษาและวรรณคดีร่วมกัน, วัฒนธรรมร่วมกัน และความต้องการอยู่อย่างอิสระ

1) **องค์ประกอบที่หนึ่ง** : การมีความผูกพันต่อกันที่อยู่การรู้สึกว่าเป็นสมาชิกหรือส่วนหนึ่งของชาติใดชาติหนึ่งขึ้นอยู่กับได้ที่เคยอาศัยอยู่ ในสถานที่หนึ่ง เป็น

เวลานานพอสมควรโดยปกติการมีภูมิลำเนาอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งนาน ๆ ย่อมทำให้ เกิดความรู้สึก หรือทำให้มีอารมณ์ผูกพันต่ออาณาบริเวณนั้น ๆ

1.1 ดนตรี กวีนิพนธ์เป็นสื่อผูกพัน ดนตรี กวีนิพนธ์ของแต่ละชาติมักสะท้อนภาพ ความผูกพันกับบ้านเกิดเมืองนอน ความตรึงใจกับปิตุภูมิ มาตุภูมิ ความทรงจำเพลงหรือดนตรี ตัวอย่างได้แก่ เพลงแม่น้ำดานูบสีน้ำเงิน (The Blue Danube) เพลงลุ่มเจ้าพระยา เพลงริมฝั่งบางปะกง เพลงภูกระดึง ฯลฯ

เพลงเหล่านี้ก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับผู้ที่อาศัยอยู่ในดินแดนนั้น ๆ ด้วย ความรู้สึกผูกพันนี้เป็นส่วนสำคัญของความรู้สึกว่าเป็นคนร่วมชาติเดียวกัน

ขอให้สังเกตเนื้อเพลง 1) **ชาติอินเดียที่ประพันธ์โดย รพินทรนาถ) ฐากูร (Rabindranath Tagore) รตนกวีอินเดีย และ 2) วลีประชาธิปไตยในเพลงชาติไทย**

1.2 เพลงชาติ (National anthem) แต่ละชาติหรือรัฐประชาชาติมีเพลงประจำชาติของตนซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติเดียวกัน เช่น

ก. **กรณีไทย** เพลงมีเป็นบางส่วนดังนี้ “ประเทศไทย รวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย เป็นประชารัฐ ไผทของไทยทุกส่วน อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล ด้วยไทยล้วนหมายรักสามัคคีไทยนี้รักสงบแต่ถึงรบไม่ขลาด เอกราชจะไม่ให้ใครข่มขี่ สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี เถลิงประเทศชาติไทยทวีมีชัย ชโย”

ข. **กรณีอินเดีย เพลงชาติอินเดีย**ประพันธ์โดยผู้ร่วมสมัยกับมหาตมะ คานธี ได้แก่ **รพินทรนาถ ฐากูร** ซึ่งเป็นคนเอเชียคนแรกที่ได้รับรางวัลโนเบล (Nobel Prize) ดังนี้

“ท่าน (หมายถึง สาธารณรัฐอินเดีย) ผู้เป็นเจ้าของครองจิตใจของมวลประชากร ท่านผู้กำหนดชะตากรรมของอินเดีย นามของท่านสามารถเร่งเร้าจิตใจของชาวปัญจาบ, สินธ์, กุชราฐี, และมาราฐาแห่งเขตแคว้นทราวิต โอริสา, และเบงกอลให้เหิมฮึก ได้ยินสะท้อนก้องไปทั่วขุนเขาวิหธัยและหิมาลัย ระคนกับเสียงน้ำไหลในลำแม่น้ำคงคาและยมนา อีกทั้งคลื่นที่สาดซัดอยู่ในมหาสมุทรอินเดียดังไพเราะน่าฟัง เปรียบเสมือนเสียงแซ่ซ้องเกียรติคุณของท่าน สวัสดิภาพของมวลประชากรอยู่ในอ้อมหัตถ์ของท่าน

1.3 การส่งเสริมให้รักชาติ ในความเป็นชาติมักมีดนตรีกวีนิพนธ์ซึ่งไม่เพียงแต่ มุ่งให้ผูกพันต่อประเทศชาติเท่านั้น แต่ยังมีมุ่งให้มีความผูกพันขึ้นแน่นแฟ้นและเสียสละต่อ ประเทศชาติ ตัวอย่างในกรณีของไทย ได้แก่ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีเนื้อความบางตอนดังนี้

“เราเกิดมาแล้วชาติหนึ่ง
ไม่ควรให้เสียที่ที่เกิดมา

.....

“แม้ชาติเราไซ้เราไม่รัก
ชาติใดไว้รักสมัครสมาน
แม้ชาติย่อยยับอัจน

ควรคำนึงถึงชาติศาสนา
ในหมู่ประชาชนชาวไทย

.....

เหมือนจักสังหารผลาญตน
จะทำการสิ่งใดก็ไร้ผล
บุคคลจะอยู่สุขอย่างไร”

เนื้อความในพระราชนิพนธ์ต่อจากข้อความข้างต้นเกี่ยวกับการเป็นรัฐประชาชาติ จะต้องมื่อธิปไตย หากอยู่ภายใต้ชาติอื่นย่อมมีแต่เรื่องถูกข่มเหงรังแก ดังนั้น จึงมีข้อความที่กระตุ้นให้สามัคคีร่วมแรงกายแรงใจรักษาประเทศชาติ ดังนี้

“ใครมาเป็นเจ้าเข้าครอง
เคี้ยวเชื้ญเย็นค่ากราไป
เขาจะเห็นแก่หน้าค่าซื้อ
ไไหนจะต้องเหน้อยยากลำบากกาย

คงจะต้องบังคับขับไล่
ตามวิสัยเชิงเช่นผู้เป็นนาย
จะนับถือพงศ์พันธุ์นั้นอย่าหมาย
ไไหนจะอายุทั่วทั้งโลกา”

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า รัชกาลที่ 6 ทรงจบพระราชนิพนธ์ด้วยการเรียกร้องให้
รักชาติและทำให้ชาติยืนยงคงอยู่ต่อไปว่า

“เพราะฉะนั้นชวนกันสวามิภักดิ์
ยอมตายไม่เสียตายชีวา
สมานสามัคคีให้ดีอยู่
ควรคิดจำนงจงใจ

จงร่วมรักชาติศาสนา
เพื่อรักษาอิสระคณะไทย
จะสู้ศึกศัตรูทั้งหลายได้
เป็นไทยชั่วสิ้นดินฟ้า”

(นายตำรา ณ เมืองใต้, บทเรียนชีวิต พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2526, ปกในด้านหน้า)

2) องค์ประกอบที่สอง : การมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน ความรู้สึกว่าเป็น “ชาติ”
นั้น ขึ้นอยู่กับการผ่านประสบการณ์ร่วมกันในอดีตตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ สายโยงจากอดีตสู่
ปัจจุบันและสืบต่อสู่นาคตนนั้น ได้แก่ ประวัติศาสตร์ซึ่งบันทึกความเป็นมาของกลุ่มชน ทั้งที่
เป็นตัวอักษรและ “ประวัติศาสตร์บอกเล่า” (oral history)

การได้ยินได้ฟังกิตติศัพท์ของวีรชนเก่า ๆ เช่น พระร่วงกับขอมดำดิน วีรชนบางระจัน ท้าวเทพสตรีท้าวศรีสุนทร วีรกรรมแห่งการกู้ชาติของคนไทยในอดีต อนึ่ง วาทะโวหารต่าง ๆ เช่น “ใครใคร่ค้าม้าค้า ใครใคร่ค้าช้างค้า” ก็จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งแห่งการปลุกฝังอารมณ์ร่วมทางประวัติศาสตร์

การรู้จักประวัติศาสตร์ร่วมกันหรือรู้ว่าร่วมชะตากรรมกันมาแต่อดีตเสริมเกลียวสัมพันธ์ว่าเป็นชาติเดียวกัน

3) องค์ประกอบที่สามของชาติ : การมีภาษาและวรรณคดีร่วม ชาติหนึ่ง ๆ ย่อมมีภาษาและวรรณคดีอันเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะตัว ภาษาเป็นสื่อแห่งความเข้าใจ

ชาติที่มีภาษาหลายภาษามักประสบปัญหาในการรวมตัวเป็นชาติ ดังนั้น จึงมักมีความพยายามในสังคมแบบหลากหลาย หรือแบบพหุสังคม เช่น มาเลเซีย และอินโดนีเซียที่จะให้มีภาษาประจำชาติ (ลิงกาฟรังกา, *lingua franca*) เพื่อเสริมสร้างความกลมเกลียวหรือสมานฉันท์ในชาติให้มีมากยิ่งขึ้น มาเลเซียมีคนเชื้อสายจีนกว่า 35 % แต่บังคับใช้ภาษามาเลย์เป็นภาษาประจำชาติ

ในกรณีที่เป็นวรรณคดีร่วม หมายความว่า คนในชาติซึ่งเคยชินกับนิทานหรือวรรณกรรมของชาติ ย่อมมีความผูกพันว่าเป็นกลุ่มเดียวกันหรือพวกเดียวกัน ความรู้สึกเช่นนั้นย่อมส่งเสริมความรู้สึกว่าเป็นชาติเดียวกัน

4) องค์ประกอบที่สี่ : การมีวัฒนธรรมร่วม วัฒนธรรมเป็นผลิตผลทางสังคมจากการกระทำของมนุษย์ชน แต่ละชาติมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ลักษณะพิเศษของตนเอง (จิระโชค บรรพต วีระสัย. สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย รามคำแหง, 2520, หน้า 41-79.)

อัตลักษณ์ของแต่ละชาติปรากฏในรูปของการแต่งกาย แนวความคิดสิ่งประดิษฐ์ ลีลาแห่งการดำรงชีวิต วิธีการอบรมบ่มนิสัยเด็ก ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ การขับรถซิด ซ้ายหรือขวา วิธีการร่วมมือกันเช่น 1) การ “ลงแขกเกี่ยวข้าว” 2) พิธีการแห่นางแมวของฝน 3) การนับถือศาสนา 4) การเคารพพระภูมิเจ้าที่ 5) ประเพณีปีใหม่ 6) การสร้างบ้านแบบมีนอกชาน 7) การแต่งกาย และอื่น ๆ ที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นวัฒนธรรมตามความหมายแห่งสังคมศาสตร์ทั้งสิ้น ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางเกินกว่าเรื่องขนบธรรมเนียมเท่านั้น

การมี “ปทัสถาน” หรือ “บรรทัดฐาน” (*norms*) แห่งพฤติกรรมคล้าย ๆ กันเป็นลักษณะของคนชาติเดียวกัน ตัวอย่าง คือ คนไทยถือเรื่องบุญเรื่องบาปเป็นสำคัญ อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ วัฒนธรรมไทยเน้นเรื่องการไม่ยี่นคำสี่ระหู่ใหญ่ หรือการไม่เดินลงเท้าหน้าเวลา

เดินบนเรือน เป็นต้น การมีวัฒนธรรมคล้าย ๆ กัน เป็นลักษณะของการเป็นชนชาติเดียวกัน เพราะสามารถพูดกันรู้เรื่องและเข้าใจความคิดความอ่านกันอย่างกว้าง ๆ หากเป็นคนละชาติกันก็มักมีแนวปฏิบัติต่างกัน

ตัวอย่าง คือ คนชาติอื่นอาจไม่ถือเรื่องการยื่นคำศีรษะผู้ใหญ่เท่ากับคนไทย

ในประเทศอินโดนีเซียมีวัฒนธรรมบางอย่างคล้าย ๆ ของไทย เช่น การร่วมมือกันทำงานเกษตรกรรม การร่วมมือร่วมใจคล้าย ๆ กับการลงแขก ภาษาอินโดนีเซียเรียกว่า

โกตงโรยง (gotong-royong)

วัฒนธรรมบางอย่างแตกต่างกันมาก เช่น คนอินโดนีเซียถือเรื่องมือขวามือซ้ายมาก ดังนั้น การรับของจะต้องรับด้วยมือขวา หากรับด้วยมือซ้ายถือว่าการไร้มรรยาท

5) องค์ประกอบที่ห้า : การมีความประสงค์ที่จะมีอิสระเสรี โดยปกติคนแต่ละชาติไม่ต้องการอยู่ภายใต้อาณัติหรือการปกครองของต่างชาติ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ชาติที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของต่างชาติพยายามดิ้นรนที่จะเป็นเอกราช

ตัวอย่างของความประสงค์ที่จะดำเนินชีวิตอย่างอิสระ (Ranney, **The Governing of Men**, op.cit.,pp.26-28.)

ในยุคที่อยู่ภายใต้ชาติอื่นได้ มีขบวนการกู้ชาติ (nationalist movement) ในอินเดีย อินโดนีเซีย และพม่า เป็นต้น

อินเดียเริ่มพยายามให้มีสิทธิในการปกครองตนเอง คือ การดิ้นรนเพื่ออิสรภาพ ประมาณ 105 ปีมาแล้ว คือ ในปี ค.ศ.1885 โดยการมีแหล่งชุมนุมที่สำคัญ เรียกกันว่าเป็น “สภาแห่งชาติของอินเดีย” (**Indian National Congress**) และประสบผลสำเร็จในปี ค.ศ. 1947 คือ 70 ปี หลังจากนั้น

22. สัญลักษณ์ของชาติ

สัญลักษณ์ของชาติเริ่มตั้งแต่ 1) ชื่อประเทศ 2) ธงชาติ (national flag) และ 3) เพลงชาติ (national anthem)

22.1 ชื่อของประเทศ

ชื่อของประเทศมีความสำคัญต่อประชากรไม่ใช่น้อย ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 หลายประเทศที่เรารู้จักกันทุกวันนี้มีชื่ออย่างอื่น ตัวอย่างที่ 1 ได้แก่ อินเดีย ซึ่งสมัยก่อนได้รับเอกราชจากอังกฤษถูกเรียกว่า **British India** คือ อินเดียภายใต้อังกฤษและในช่วงนั้นบริเวณที่เรียกว่า อินเดีย ครอบคลุมรวมถึงปากีสถาน บังกลาเทศ และพม่าด้วย ตัวอย่างที่ 2 ได้แก่ ประเทศ

มาเลเซีย ซึ่งแต่เดิมรู้จักกันในนามมลายู (Malaya) ตัวอย่างที่ 3 ได้แก่ ประเทศ Zaire ในแอฟริกา ซึ่งแต่เดิมมีชื่อว่า Belgian Congo ตัวอย่างที่ 4 ได้แก่ กรณีของประเทศไทย ซึ่งมีการเปลี่ยนชื่อประเทศจาก “สยาม” มาเป็น “ไทย” และ Burma เป็น Myanmar

22.2 ธงชาติ (National Emblem)

ในกิจกรรมระหว่างชาติ เช่น การประชุมนานาชาติย่อมมีการประดับธงชาติ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ ที่ประชุมสหประชาชาติ (UN) ณ มหานครนิวยอร์ก และที่ประชุมองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO) มีการประดับธงชาติที่เป็นสมาชิก

ในการแข่งขันกีฬาระดับโลก เช่น กีฬาโอลิมปิก (Olympics) การแข่งขันฟุตบอลโลก (World Soccer) ย่อมมีการประดับธงของชาติต่าง ๆ

22.3 เพลงชาติ

สำหรับเพลงชาตินั้น กรณีของไทยมีการบรรเลงและให้มีการเคารพทุกวัน เวลา 8.00 น. และ 18.00 น. เพลงชาติมีชื่อต่าง ๆ กัน

ก. สหรัฐอเมริกามีเพลงชาติชื่อว่า **Star Spangled Banner**

ข. เพลงชาติของฝรั่งเศสมีชื่อว่า มาร์เซลเลสส์ (Marseillaise) ซึ่งแต่งขึ้นในปี ค.ศ.1792 ภายหลังจากปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส ในปี ค.ศ.1789 โดย Claude Rouget de Lisle การที่เพลงได้มีชื่อเช่นนั้น เพราะเป็นที่นิยมในหมู่ทหารจาก Marseilles เพลงนี้ถูกห้ามร้องและบรรเลง ภายหลังจากกลับคืนสู่อำนาจของระบบกษัตริย์ในฝรั่งเศส กษัตริย์ที่ห้ามเพลง ดังกล่าวคือกษัตริย์นโปเลียนที่ 1 (Napoleon I), หลุยส์ที่ 18 (Louis XVIII) และกษัตริย์นโปเลียนที่ 3 (Napoleon III) จนกระทั่งถึงปี ค.ศ.1879 คือ จนกระทั่งถึงปี ค.ศ.1879 คือประมาณ 110ปีที่ผ่านมามีได้รับการอนุญาตให้ร้องเพลงชาติได้

(The Concord Desk Encyclopedia. Vol.III , Concord Reference Books,1982, p.770.)

23. บทสรุป

การจัดองค์การทางการเมืองที่ประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้ก่อนข้างชัดเจนคือ ในยุคกรีกโบราณ การรวมตัวเมื่อประมาณ 2400 ปีมาแล้วนั้นเป็นในรูปของนครรัฐ ต่อมา มีการรวมตัวเป็นแบบจักรวรรดิ ซึ่งมีทั้งจักรวรรดิแบบโบราณและแบบสมัยใหม่ คือ ในยุคล่าอาณานิคม

ปัจจุบันมีรัฐประชาชาติมากกว่า 220 รัฐ ซึ่งรัฐ ณ ที่นี้ใช้เป็นคำกลาง ๆ และมีองค์ประกอบที่สำคัญสี่ประการ ได้แก่ การมีพลเมือง การมีอาณาเขต การมีรัฐบาลและการมีอำนาจอธิปไตย

สำหรับอำนาจอธิปไตยนั้นได้มีความหมายและความสำคัญแตกต่างไปจากยุคก่อนมากด้วยสาเหตุหลายประการ

รัฐเป็นศัพท์ทางการเมือง ชาติเป็นศัพท์ทางสังคมจิตวิทยา เน้นลักษณะทางวัฒนธรรมชาติมีความหมายเชิงจิตใจต่อบุคคลมาก

24. ตัวอย่างคำถาม

- 1) นักมานุษยวิทยาการเมืองมีหลักฐานอะไรเกี่ยวกับการจัดองค์การทางการเมืองในยุคก่อน
- 2) ระบุลักษณะเผ่าชน
- 3) ยุคโฮเมอร์เป็นช่วงเวลานานประมาณเท่าใดแล้วและเกี่ยวกับประเทศใด
- 4) ระบุความหมายเดิมของ king
- 5) ในอีพิปต์ยุคโบราณถือว่ากษัตริย์เป็นอย่างไร
- 6) นอกเหนือจากกรีกโบราณแล้ว นครรัฐมีในที่ใดบ้าง
- 7) ยุคทองของกรีกโบราณอยู่ภายใต้ผู้นำใดและประมาณกี่ปีมาแล้ว
- 8) “อัครปุระ” (acropolis) หมายถึงอะไร
- 9) จักรวรรดิโรมันและรัฐสากลมีความหมายว่าอย่างไร
- 10) ยกตัวอย่างนครรัฐไทยในอดีต
- 11) ระบุลักษณะของจักรวรรดิในบูรพาทิศ
- 12) มรดกของจักรวรรดิโรมันมีอะไรบ้างที่สำคัญ ๆ
- 13) สาเหตุแห่งการเสื่อมสลายของระบบจักรวรรดิยุคโบราณมีอะไรบ้าง
- 14) จักรวรรดิโบราณมีในทวีปอเมริกาหรือไม่ ยกตัวอย่าง
- 15) จักรวรรดิอินคาส์ และไรซ์ คืออะไร
- 16) ปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับปลายสมัยกลางของยุโรปอันนำไปสู่การกำเนิดของรัฐประชาชาติ
- 17) ใครเป็นผู้กล่าวว่า “รวมดินแดนเป็นอิตาลีได้แล้ว ทุกอย่างก็ปลอดภัย”
- 18) สหพันธสาธารณรัฐเยอรมันกับเยอรมนีตะวันออกแห่งใดมีลักษณะเป็น “มหาชนาธิปไตย”
- 19) การเป็นรัฐประชาชาติของสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบในเชิงกาลเวลากับการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ได้อย่างไร
- 20) ภาษาที่ใช้ในลาตินอเมริกาส่วนใหญ่เป็นภาษาอะไร
- 21) รัฐ มลรัฐ ประเทศ ชาติ และรัฐประชาชาติ แตกต่างกันอย่างไรร

- 22) nomads และ gypsies คืออะไร
- 23) ยกตัวอย่างประเทศที่มีลักษณะเป็นพหุสังคม หรือมีพหุลักษณะ รวมทั้งในเครือ
อาเซียน
- 24) Quebec มีลักษณะพิเศษอย่างไร
- 25) mandarin คืออะไร
- 26) ชื่อชาวขวามือมีข้อน่าสังเกตได้อย่างไร คนอินโดนีเซียถือมือขวามือซ้ายอย่างไร
- 27) apartheid มีตัวอย่างในประเทศอะไรในปัจจุบัน
- 28) ยกตัวอย่างรัฐซึ่งมีดินแดนไม่ติดต่อกัน
- 29) น่านน้ำชายฝั่งกับทะเลหลวงต่างกันอย่างไร
- 30) การผ่านโดยสุจริต (innocent passage) หมายถึงอะไร
- 31) ประเทศอะไรบ้างซึ่งมีเนื้อที่มากกว่า 3 ล้านตารางไมล์
- 32) Her Majesty's Opposition กับ shadow cabinet หมายถึงอะไร
- 33) Allies กับ Axis powers หมายถึงอะไร
- 34) ระบุความหมายของ Merdeka กับ The Fourth of July
- 35) ระบุจุดลักษณะของอริปไตย
- 36) มีกรณีตัวอย่างบ้างหรือไม่ที่อัญเชิญเจ้านายจากประเทศอื่นมาเป็นกษัตริย์ในยุโรป
- 37) แนวคิดหลักที่แตกต่างกันระหว่าง ฮอบส์ กับ ล็อค คืออะไร
- 38) ทฤษฎีพหุนิยมสอดคล้องหรือขัดแย้งกับทฤษฎีอริปไตย
- 39) checks and balances หมายถึงอะไร
- 40) อริปไตยภายนอกหมายถึงอะไร
- 41) ใครเป็นผู้ประพันธ์เพลงชาติอินเดีย
- 42) "Lapu-Lapu" คืออะไร
- 43) เบลเยียม คองโก ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นอะไร
- 44) ตะกะลอก คืออะไร
- 45) มาร์แชลเลส คืออะไร

“The evil that men do lives after them,
The good is of interred with their bones.”

William Shakespeare

Julius Caesar

Cf. James B. Simpson, comp.

Simpson’s Contemporary Quotations

(Boston: Houghton Mifflin, 1988), p.63.

“มวลความชั่วที่มนุษย์ก่อคงสถิตเป็นกรรมที่ผู้อื่นได้รับ
มวลความดีที่มนุษย์ก่อย่อมถูกฝัง ณ ผืนพสุธาพร้อมร่าง”

วิลเลียม เชกสเปียร์

รัตนกวี อังกฤษ

รัตนกวีเอกของโลก

25. หนังสืออ้างอิงเพิ่มเติม

1. David E. Apter. **The Political Kingdom in Uganda**. Princeton: Princeton University Press, 1961.
2. Bertrand de Jouvenel. **Sovereignty**. Chicago: University of Chicago Press, 1963.
3. Rupert Emerson. **From Empire to Nation**. Boston: Beacon, 1960.
4. Morton H. Fried, “State: The Institution”, **International Encyclopedia of the Social Sciences**, Vol. 15, pp. 143-150.
5. Robert C. Fried. **Comparative Political Institutions**. New York: Wiley, 1962.
6. John Kautsky. **Political Change in Underdeveloped Countries**. New York: Wiley, 1962.
7. Marian J. Levy, Jr. **Modernization and the Structure of Societies**. Princeton University Press, 1966.
8. Aiden Southall, “Stateless Society” **International Encyclopedia of the Social Sciences** Vol. 15, pp. 157-168.

“**Hunger** is the teacher of the **practical arts**
and the bestower of **invention.**”

Persius

A Roman poet

Cf. Gerhard Lenski and Jean Lenski.

Human Societies

(5th ed., New York: McGraw-Hill, 1987), p.61.

“ความโหยหิวเป็นครูผู้ประสาทวิทยาการภาคปฏิบัติ
และเป็นผู้ประทานการประดิษฐ์คิดค้น”

เปอร์ซิอุส

กวีโรมัน

(แปลถอดความโดย ศ.พิเศษ ดร.จิรัชค วีระสย)